Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ ҚАМАРИЙ. 1412 ЙИЛ, ЗУЛ-ҚАЪДА, 10-КУН.
ШАМСИЙ, 1371 ЙИЛ, САВР, 22-КУН.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг рўзномаси

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган — 1992 ЙИЛ 12 МАЙ, СЕШАНБА, 90-СОН • 341 • — НАРХИ: сотувда 1 сўм 50 тийин.

ЕТТОВЛОН ЕТТИ ЎЛЧАБ...

- АШГАБАТ УЧРАШУВИ — КЕЛАЖАККА ҚАДАМ
- ОСОЙИШТАЛИК МАНФААТЛАРИНИ КЎЗЛАБ
- ТАЖАН — СЕРАХС — МАШҲАД ТЕМИР ЙЎЛИ ШАРҚНИ ЕВРОПА БИЛАН БОҒЛАЙДИ

9—10 май кунлари Туркманистон Республикаси пойтахти Ашгабат шаҳрида Ўрта Осиё ва Қозоғистон, Эрон, Туркия ҳамда Покистон республикалари давлат ва ҳукумат раҳбарларининг учрашуви бўлиб ўтди.

Тарихий тараққиётда ўзига хос йўналишда ривожланаётган етти қўшни мамлакат бошлиқлари бу ерга Туркманистон Республикаси Президенти Сапармурод Ниёзовнинг таклифига биноан ташриф буюрдилар.

Осиё минтақасида жойлашган бу давлатларнинг ҳар бири ўз мустақиллиги йўлида турли сиёсий курашларни, иқтисодий тараққиёт босқичларини ўтиб, тегишли тажриба орттираётган, минг йиллик муштарак урф-одатлар, анъаналар ва эътиқодга эга бўлган жумҳуриятлардир.

Учрашув, шубҳасиз, дунё халқларининг кўз ўнгида кечди. Жаҳон оммавий ахборот воситаларининг вакиллари учрашувнинг мақсад ва вазифалари ҳақида бутун олам аҳлига пайдар-пай маълум қилиб турди. Учрашув чоғида Эрон Ислом республикаси Президенти Али Акбар Ҳошимий-Рафсанжоний Ашгабатдан телефон орқали Тожикистон Республикаси Президенти Раҳмон Набиев билан боғланиб, жумҳуриятдаги сиёсий вазиятнинг тезроқ осойишталик йўлига тушиб кетишига тилакдош эканлигини билдиргани ҳақидаги хабар ғоят катта мамнуният билан қабул қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Ўзбекистон телевидениеси ва миллий ахборот агентлиги мухбирлари саволларига жавобида Али Акбар Ҳошимий-Рафсанжонийнинг ташаббусини қўллаб-қувватлаб, бу ташаббус Ашгабатга ташриф буюрган мамлакатлар раҳбарларининг мақсадлари ўзаро яхши қўшничилик муносабатларини йўлга қўйишдан иборат эканлигининг ёрқин тимсолидир деб таъкидлади. Чунки асрлардан буён халқларимиз орзу қилиб келган мустақилликни тўла қўлга киритиб, уни мустаҳкамлаш ва иқтисодий жиҳатдан. халқимиз қаддини ростлаб олиш учун Ўрта Осиё республикаларида, қолаверса, барча эзгу ниятли мамлакатларда тинчлик, осойишталик барқарор бўлиши бугун ҳар қачонгидан ҳам зарурроқдир, дейди И. Каримов.

Эрон Ислом Республикаси Президенти Али Акбар Ҳошимий-Рафсанжоний ҳам, Туркия Бош вазири Сулаймон Демирэл ҳам Ўрта Осиё ва Қозоғистон республикалари билан Эрон ва Туркия ўртасида иқтисодий ҳамкорлик муносабатлари тезроқ изга тушиб кетишидан минтақадаги халқлар манфаат топишига ишонч билдирдилар.

Ўтмишда икки юз йил давомида инглиз мустамлакаси бўлиб келган, айни пайтда сўнгги 36 йил ичида ўз мустақиллигини мустаҳкамлаб, иқтисодий жиҳатдан юксалишга юз тутаётган Покистон Ислом республикаси Бош вазири, ташқи ишлар вазири Миён Навоз Шариф ҳам ён қўшнилар — Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон билан иқтисодий, сиёсий ва маданий алоқаларни йўлга қўйишга фурсат етганидан мамнун эканлигини таъкидлади.

Президент Ислом Каримов Али Акбар Ҳошимий-Рафсанжоний ҳамда Миён Навоз Шариф билан бўлган музокаралар чоғида яқин кунларда дипломатия муносабатларини, савдо-сотиқ ва бошқа иқтисодий алоқаларни йўлга қўйиш тўғрисида келишиб олдилар.

Ашгабат учрашуви етти мустақил давлатнинг халқаро иқтисодий алоқаларни ҳуқуқий негизда шакллантириш сари қўйилган дадил қадам бўлди десак арзийди.

Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон мустақил давлатлар сифатида фаолият юритар эканлар, аввало, ўзаро ҳамкорлик тадбирларини пухта ишлаб чиқиб, бозор муносабатлари шароитида юзага келиши мумкин бўлган муаммолар ҳақида чуқурроқ ўйлаб кўришларига тўғри келади. Бу жумҳуриятларда ишлаб чиқариладиган саноат, қишлоқ хўжалиги ва бошқа маҳсулотларни сақлаш, сотиш, четдан мол келтириш, халқаро туризмни шакллантириш учун, шубҳасиз, кенг миқёсда транспорт хизматига эҳтиёж ортади. 1994 йилгача Тажан-Серахс-Машҳад темир йўли қурилишини туғаллаш, божхона хизматини ташкил этиш, шу соҳа учун мутахассислар тайёрлаш, ўзаро тажриба алмашиш ҳақидаги махсус ҳужжатнинг имзоланиши учрашувнинг муҳим якуни бўлди.

Мазкур темир йўл тармоғининг узунлиги 305 километр, уни қуриш учун 547 миллион Америка доллари сарфланади. Бу қурилишни маблағ билан таъминлаш келишиб олинди.

Тажан-Серахс-Машҳад темир йўлининг ишга тушиши Ўзбекистон учун ҳам катта аҳамиятга эгадир, деди Ислом Каримов журналистлар билан суҳбатда. Ўзбекистон келажакда ўз маҳсулотини ана шу йўл орқали Анқарагача ёки Форс кўрфазигача ва ундан кейин дунёнинг исталган бурчагига етказиши мумкин.

Учрашувда шу мамлакатларни боғловчи халқаро автомобиль йўлини қуриш, шунингдек, нефт, газ, кимё саноатига оид масалалар юзасидан ҳам маслаҳатлашиб олинди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовга сафар чоғида Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат котиби Р. Р. Ражабов, давлат маслаҳатчиси С. Саидқосимов, республика Олий Кенгаши халқаро ишлар комитети раиси П. Қ. Ҳабибуллаев ва бошқа расмий кишилар ҳамроҳ бўлдилар. 10 май куни кечқурун Ўзбекистон делегацияси Тошкентга қайтиб келди.

Ашгабат — Тошкент.

Ўктам МИРЗАЕРОВ,
ЎзА махсус мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ

ҚАРОРИ

ТОШКЕНТ ШАҲРИДАГИ АЙРИМ РАЙОНЛАРНИНГ НОМИНИ ЎЗГАРТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати **қарор қилади:**

1. Тошкент шаҳар ҳокимининг илтимоси қондирилиб, Киров районининг номи Юнусобод, Куйбишев районининг номи Мирзо Улуғбек, Ленин районининг номи Миробод, Октябрь районининг номи Шайхонтахур ва Фрунзе районининг номи Яккасарой деб ўзгартирилсин.

2. Куйбишев районининг номини ўзгартириш тўғрисидаги масала Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдаги сессияси тасдиғига киритилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси — **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**

Тошкент шаҳри,
1992 йил 8 май.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ

ҚАРОРИ

ИЛЬИЧ РАЙОНИНИНГ НОМИНИ ШАРОФ РАШИДОВ РАЙОНИ ДЕБ ЎЗГАРТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати **қарор қилади:**

1. Сирдарё вилояти ҳокимининг илтимоси қондирилиб, Ильич районининг номи Шароф Рашидов райони деб ўзгартирилсин.

2. Ушбу қарор Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдаги сессияси тасдиғига киритилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси — **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**

Тошкент шаҳри,
1992 йил 8 май.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

ШЕВАРДНАДЗЕНИ ХОИНЛИКДА АЙБЛАДИ

● Чечнида паноҳ топган Звиад Гамсахурдиа Грузия давлат Кенгаши раиси Эдуард Шеварднадзега очиқ хат йўллаб, уни Грузияга нисбатан халқаро фитнада, харбий тўнтаришдаги ташкилотчиликда, ғарбий Грузиянинг СНГ Қуролли Кучлари томонидан босиб олинишида бош-қош бўлганликда ва ватанга хоинликда айблади.

ПРЕЗИДЕНТ ЎЗИНИ БОШ ҚЎМОНДОН ЭТИБ ТАЙИНЛАДИ

● **Борис Ельцин чиқарган Фармонга биноан ...Борис Ельцин Россия Қуролли Кучларининг Бош қўмондони бўлди. Мана беш кундирки, у президентлик билан саркардаликни қўшиб олиб бораётир.**

ОЗАРБАЙЖОН. НАҲОТ ДАВЛАТ ТЎНТАРИШИ БЎЛАДИ!

● **«Россия ҳарбий разведкаси ходимлари ҳамкорлигида Озарбайжонда давлат тўнтариши режаси ишлаб чиқилди.** Бунинг учун Аёз Муталибовнинг розилиги олинди. Режанинг бош муаллифи — Муталибовнинг сафдоши, республика миллий хавфсизлик вазири И. Гусейнов». «Азадлиг» рўзномасида чоп этилган ушбу сенсацион хабар Озарбайжон миллий хавфсизлик ходимларидан бирининг қаламига мансуб (у исми шарифини айтмаган), — деб хабар қилди, ўтган куни Бокудаги «Турон» ахборот агентлиги.

ГКЧПдан ЧИҚҚАН ЯНА БИР ШОИР

● **«Матросская тишина»даги маҳбус-шоирларининг сони иккитага етди: Анатолий Лукьянов сафига собиқ мудофаа вазири Дмитрий Язов ҳам қўшилди. У асарларини фақат хотини Эммага ўқитаркан, холос. Матбуотга беришдан мутлақо бош тортди.**

КИМ ОШДИ САВДОСИДА — В. И. ЛЕНИН!!

● **Бир қатор хорижий ишбилармонлар В. И. Ленин танасини мавзолейдан чиқариб, аукционда сотишни сўраб Русия ҳукуматига хатлар ёзишаяпти.** Улар ҳатто доҳий танасининг илк нархини ҳам белгилашган: 10 мингдан 10 миллион долларгача...

САККИЗ СЎМЛИК ЧЎЧҚА ДУМИ

● **Россиянинг Белгород шаҳри магазинларидаги энг харидоргир озиқ-овқат чўчқанинг думи бўлиб, нархи 8 сўму 35 тийин.**

ЕРЕВАНГА ЮБОРИЛАЁТГАН ВЕРТОЛЁТУ ПУЛЕМЁТ

● **Красноярскдан Еревангa учаётган ИЛ-76 транспорт самолётига уни ижарага олишган Соло-плюс фирмаси вакиллари Оренбург шаҳрида ҳарбий вертолёт юклашди.** Кема командирининг «Биз бунга келишмовдик-ку, туширинглар!» дегани фойда бермагач, ўжар учувчи тайёрани Красноярскка бурди ва йўл-йўлакай хавфсизлик комитетига хабар берди... Фирма вакиллари қўлга туширилди. Улар ичида пулемёти бор ушбу вертолётни оренбурглик ҳарбийлардан атиги... 30 минг сўмга сотиб олишган экан.

КАЛЛА БИЛАН МИХ ҚОҚИШ ОСОНМАС

● **Москвада «Худонинг мушти» деб номланган каратэстлар мусобақаси ғолибига ҳам ана шунча миқдорда мукофот берилди. У калласи, сўнг тиззаси, кейин эса тирсаги билан 2,5 сантиметрли тахталарни уриб синдирди. Мусобақанинг тағин бир иштирокчиси эса тахтага 200 миллиметрли михни... боши билан қоқди!**

БАЙРОҚДОРЛАРГА ҲУРМАТ ЙЎҚОЛМАСИН-ДА!

● Рейхстагга ким биринчи бўлиб байроқ тиккан? Ҳаммамиз биламизки: Кантария ва Егоров. Лекин бу факт сал нотўғри. 136-армия жангчилари Загитов, Бобров, Минин ва Лисименколар байроқни улардан икки-уч соат олдин ўрнатишган экан. Аммо улардан бири қандайдир айб қилиб, партиядан ўчирилгани учун ҳам биринчилик Кантария билан Егоровнинг чекига тушган, дейишади. Ўтган куни собиқ СССР Қуролли Кучлари музейининг Ғалаба залидан бу икки қаҳрамоннинг бюсти олиб кетилди. Бировлар таъмирга олинди деса, бошқалар...

ГАЗЕТА УЧУН — 273 МИЛЛИОН СЎМ

● **Россия Олий Кенгаши Раёсати «Российская газета» (парламент рўзномаси) учун 1992 йилга ана шунча маблағ ажратди. Шунингдек, Раёсат журналистларнинг иш ва турмуш шароитини яхшилаш, газета мунтазам чиқиб туриши учун уни қоғоз билан таъминлаш муаммосини ҳам ўз зиммасига олди.**

ИККИ МИЛЛИОНЕР ҚИШЛОҚДОШ: РАЗИН ВА ГОРБАЧЁВ

● Машҳур қўшиқчи Андрей Разин бир ҳафта илгари ўзи туғилиб ўсган Привольний қишлоғидаги (Ставрополь ўлкаси) касодга учраган маиший хизмат уйини ким ошди савдосида 615 минг сўмга сотиб олди ва ёнидан яна бир неча юз минг сарфлаб, унинг ишчи-хизматчилари шароитини яхшилади. Ҳамқишлоқлари бундан беҳад миннатдор, албатта.

Андрейнинг қишлоқдоши Михаил Горбачёв эса яқинда АҚШдаги янги уйига кўчиб ўтиши мумкин. Флорида штатида, денгиз бўйида жойлашган икки қаватли, ҳамма қулайликлари бор бу коттежнинг баҳоси 108 минг 350 доллар. Шуниси ажабланарлики, Горбачёвнинг вакили унинг нархи юзасидан савдолашиб ўтирмади: сўраганига рози бўлди-қўйди.

ҲАТТО ПИВОЯМ ИЧИЛМАЙДИ

● **Афғонистон эндиликда Афғонистон Ислом давлати деб аталади. Янги Фармонларга биноан ушбу мамлакатда ичкилик ичиш, уни сотиш, сақлаш (ҳатто пиво ҳам) мутлақ ман этилган. «Ватан» (собиқ АХДП) партияси фаолияти тўхтатилди. Шунини таъкидлаш жоизки, асосан СССР агрессияси туфайли юз берган уруш Афғонистонга (тахминий) бир триллиону 800 миллиард доллар ҳажмида талафот келтирган.**

Хорижий ахборот агентлиги ва газеталардаги хабарлар асосида Анвар ЖЎРАБОЕВ тайёрлади.

1992 ЙИЛНИНГ ИККИНЧИ ЯРМИ УЧУН «ХАЛҚ СЎЗИ»ГА ҚАЙТА ОБУНА БОШЛАНДИ

ШУ кунларда бир нусха «Халқ сўзи»нинг таннархи олдинги 15 тийин ўрнига 93 тийинга, «Народное слово»ники эса 1 сўму 15 тийинга тушаяпти. Биз ҳозиргача 96361 (88894 ва 7467) обуначимиз олаётган рўзномалар ҳаражатининг бир қисмини ўз ҳисобимиздан тўлаб келдик. Энди, бундан буёғи шу ҳаражатларни тўлашга қурбимиз етмайди.

Яна шуни очиқ айтиш лозим: 1992 йил учун «Халқ сўзи» рўзномасига 25 сўму 68 тийин бериб, бир йилга обуна бўлганларнинг пули аллақачон тугаган. Аниқроғи, 1 январдан, 1 февралдан, 1 мартдан мазкур рўзномаларга обуна бўлганларнинг обуна муддати ва ҳақи 30 апрелда тугади. Улар қолган ойлар учун мазкур рўзномаларни ололмайдилар. Минг афсуски, шундай. Бунинг учун муштарийлар ҳам, биз ҳам айбдор эмасмиз. Сабаби — бозор иқтисодиёти.

Қадрдон муштарий! Агар сиз хоҳласангиз ҳар бир алоқа бўлимида шу кундан бошлаб «Халқ сўзи» ва «Народное слово» рўзномаларига ёзилишингиз мумкин. Май ойида обунани вақтида расмийлаштирганлар фақат 1 июлдан бошлаб «Халқ сўзи»ни уйида олиб ўқиш имкониятига эга бўладилар.

Хуллас, ҳар қандай ҳолда ҳам обуна ўз афзаллигини кўрсатади. Масалан, бир нусха «Халқ сўзи»ни обуначи 1 сўмга олиб ўқиса, чакана сотувда унинг нархи 1 сўму 50 тийин бўлади. Шундай қилиб, вақтингизни тежаб ташвишсиз рўзнома ўқийман десангиз, ўз вақтида 1992 йилнинг иккинчи ярми учун «Халқ сўзи»га обуна бўлишга шошилинг!

Ҳозир эса ҳар иккала рўзнома учун обуна бошланди. Обуна нархи:
6 ойга — 132 сўм
3 ойга — 66 сўм
1 ойга — 22 сўм.

Рўзномалар индекси 64608 ва 64610.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ.

Ф. СП—1

Алоқа вазирлиги «Матбуот» уюшмаси

АБОНЕМЕНТ рўзнома / ойнома — 64608 (нашр кўрсаткичи)

"Халқ сўзи" (нашр номи) | Обуна сони

1992 йил учун (ойлар бўйича)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X	X	X	X

Қаерга (почта кўрсаткичи)

Кимга (исми ва отасининг исми бош ҳарфлари)

РЎЗНОМАНИ ЕТКАЗИШ ВАРАҚЧАСИ

п. в. | жойи

64608 (нашр кўрсаткичи)

"Халқ сўзи" (нашр номи)

Обунани ва манзилга юбориш	Баҳоси	Сўм	Обуна сони
	Баҳоси	Сўм	

1992 йил учун (ойлар бўйича)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X	X	X	X

Қаерга (почта кўрсаткичи) (манзил)

Кимга (исми ва отасининг исми бош ҳарфлари)

БУЮК ҒАЛАБА ШАРАФИГА

9 Май куни Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги халқлари фашистлар Германияси устидан қозонилган Буюк ғалабанинг 47 йиллигини нишонладилар.

Кўксиларини қўша-қўша орден ва медаллар безаган, кексайиб қолганларига қарамай ҳамон тетик ва хушчақчақ, дилкаш ва меҳнатсевар, қалблари беғубор фахрийлар, қуролли кучлар ва меҳнат жамоаларининг намояндалари уруш йилларида озодлик ва мустақиллик учун олиб борилган қонли жангларда ғолиб чиққан халққа ўз ҳурматларини бажо этиш мақсадида Тошкентнинг Мустақиллик майдонига келдилар.

...Эрталаб соат 9. Фахрий қоровул саф тортиб турибди. Бош майдондаги номаълум аскар қабрига ҳарбий оркестр садолари остида Ўзбекистон Республикаси Президенти, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси, Ўзбекистон Республикаси Мудофаа ишлари вазирлиги, республика Уруш, меҳнат ва Қуролли Кучлари фахрийлари кенгаши, Тошкент вилояти ва шаҳри ҳокимликлари, шаҳар жамоатчилиги номидан гулчамбар қўйилди.

(Давоми 2-бетда).

РЕСПУБЛИКА ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов 11 май куни Янги Зеландия Бош вазирининг махсус элчиси жаноб Х. Темплтонни қабул қилди.

Бўлиб ўтган самимий ва ошкора суҳбат чоғида меҳмонга мустақил Ўзбекистон, бу ўлкада яшовчи халқ ва унинг турмуши, Ўзбекистон мустақил деб эълон қилинган кундан бошлаб республика ҳаётида юз берган туб ўзгаришлар ҳақида ахборот берилди. Ўзбекистоннинг ички ва ташқи сиёсати, унинг табиий бойликлари, иқтисодиёти ва маданияти, иқтисодий танглиқдан чиқиш йўллари ҳақида сўзлаб берилди. Суҳбатда Ўзбекистон билан Янги Зеландия ўртасидаги икки томонлама ҳамкорликни ривожлантириш имкониятларига катта эътибор берилди. Иккала томонни қизиқтирувчи бошқа масалалар ҳам тилга олинди.

Янги Зеландиянинг Москвадаги элчиси жаноб Жеральд Магки айни вақтда Янги Зеландиянинг Ўзбекистондаги элчиси этиб тайинланди. Бугун у Президент И. А. Каримовга ишонч ёрлиғини топширди.

Суҳбатда Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазирининг биринчи ўринбосари Ф. Ғ. Тешабоев иштирок этди.

(ЎзА).

ХИТОЙ ХАЛҚ РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДАГИ ФАВҚУЛОДДА ВА МУХТОР ЭЛЧИСИ

ГУАНЬ ХЭНЬГУАН

1940 йилда Хэйлунцзян вилоятида туғилган. 1965 йилда Хэйлунцзян дорилфунунини битирган.

1965—1968 йилларда Хитой Халқ Республикасининг чет эллар билан маданий алоқа ишлари комитети таълим бўлимида таржимонлар бюросида ишлаган. 1968 йилдан бошлаб дипломатия хизматида.

1968—1974 йиллар — ХХРнинг СССРдаги элчихонаси атташеси.

1974—1980 йиллар — ХХР Ташқи ишлар вазирлиги Совет Иттифоқи ва Шарқий Европа мамлакатлари бўлимининг референти.

1980—1982 йилларда ХХР Ташқи ишлар вазирлигининг дипломатия академиясида ўқиди.

1982—1983 йиллар — Совет Иттифоқи ва Шарқий Европа мамлакатлари бўлимининг иккинчи котиби.

1983—1987 йиллар — ХХРнинг Карочидаги бош консулхонаси консули.

1987—1988 йиллар — Совет Иттифоқи ва Шарқий Европа мамлакатлари бўлимининг биринчи котиби.

1988—1991 йиллар — ХХР Ташқи ишлар вазирлиги кадрлар бўлимининг биринчи котиби, сектор мудирининг ўринбосари.

1991—1992 йилларда ХХР элчихоналари билан ишлаш бўлими мудирининг ўринбосари бўлди.

1992 йил мартда ХХРнинг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси этиб тайинланди.

Оилали, икки ўғли бор.

ИШОНЧ ЁРЛИҒИ ТОПШИРИЛДИ

Ўзбекистон Президенти И. А. Каримов 11 май куни Хитой Халқ Республикасининг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Гуань Хеньгуанни қабул қилди.

Хитой элчиси И. А. Каримовга ишонч ёрлиғини топширди.

Элчи Ўзбекистон билан Хитой Халқ Республикаси ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорликни ривожлантириш учун бутун куч-ғайратимни сарфлайман, деб Ўзбекистон Республикасининг бошлиғини ишонтирди.

Ўзбекистон Президенти И. А. Каримов. Хитой халқига фаровонлик, турмушнинг барча соҳаларида катта муваффақиятлар тилади. И. А. Каримов билан элчи ўртасида ошкора, дўстона муҳитда суҳбат бўлиб ўтди.

Ишонч ёрлиғини топшириш маросимида Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири У. А. Абдураззоқов ҳозир бўлди.

(ЎзА).

БУЮК ҒАЛАБА ШАРАФИГА

(Боши 1-бетда).

Номаълум аскар хотираси бир дақиқа сукут сақлаб ёдга олинади. Ўзбекистон Республикасининг давлат гимни янграйди. Республика миллий гвардиясининг жангчилари номаълум аскарга ҳурмат бажо келтириб шахдам қадам ташлаб ўтадилар.

Номаълум жангчи қабрига гулчамбарлар қўйиш маросимида Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси Ш. М. Йўлдошев, Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов, Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Давлат котиби Р. Р. Ражабов, Тошкент шаҳар ҳокими А. И. Фозилбеков, бошқа расмий кишилар қатнашдилар.

* * *

Урушда олган жароҳатлари туфайли Тошкент госпиталларида жон берган жангчилар дафн этилган Волгоград кўчасидаги Ўртоқлик мозори ҳам шу куни одамлар билан гавжум бўлди.

Бу ердаги мотамсаро Она ҳайкали пойига Ўзбекистон Республикаси Президенти, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси, Ўзбекистон Республикаси Мудофаа ишлари вазирлиги, республика Уруш, меҳнат ва қуролли кучлар меҳнат фахрийлари кенгаши, Тошкент вилояти ва шаҳри ҳокимликлари шаҳар жамоатчилиги номидан баҳорнинг анвойи гуллари қўйилди.

Бу маросимда Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши раиси Ш. М. Йўлдошев, республика Бош вазири А. Муталов, Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Давлат котиби Р. Р. Ражабов, Тошкент шаҳар ҳокими А. И. Фозилбеков, бошқа расмий кишилар иштирок этдилар.

Улуғ Ватан уруши иштирокчиси, генерал-лейтенант Собир Охунжонов Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги мухбири билан суҳбатда бундай деди:

— Биз уруш қатнашчилари ҳозир ҳам жанговар сафдамиз. Ёш авлодни халқимизнинг энг яхши анъаналари руҳида тарбиялашга ўз ҳиссамизни қўшмоқдамиз.

Президентимиз И. А. Каримовнинг Улуғ Ғалаба куни муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг уруш ва меҳнат фахрийларига, барча фуқароларига табрикномасини хурсандлик билан кутиб олдик.

Бу табрикнома биз фахрийларга бўлган ғамхўрлик руҳи билан суғорилгандир.

Ғалаба байрами куни Мустақиллик майдонида, Шаҳарнинг маданият ва истироҳат боғларида, дам олиш масканларида халқ сайллари кечгача давом этди. Уруш қатнашчилари билан учрашувлар ўтказилди. Артистларнинг чиқишлари, спорт мусобақалари уюштирилди.

Тошкентда ғалаба куни шарафига тўплардан 30 марта ўқ узиб, салют берилди.

Т. БОТИРБЕКОВ,
Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги мухбири.

СУРАТЛАРДА: Волгоград кўчасидаги Ўртоқлик мозорига дафн этилганлар хотирасига ҳурмат бажо келтириш.

Суратлар муаллифи А. ЗУФАРОВ.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасида

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси «Республика аҳолисини дори-дармонлар ва тиббий ашёлар билан таъминлаш борасидаги кечиктириб бўлмайдиган тадбирлар тўғрисида» қарор қабул қилди.

Соғлиқни сақлаш вазирлиги, вилоятлар, шаҳар соғлиқни сақлаш бўлимлари томонидан таъминотчилар билан тўғридан-тўғри шартномалар тузиш борасида кўрилган чораларга қарамай кейинги вақтларда дори-дармон таъминотида бир қанча қийинчиликлар туғилди.

Бундай шароит асосан республикалар ўртасидаги хўжалик алоқаларининг бузилиши ҳамда фармацевтика препаратлари ишлаб чиқариш ҳажмининг камайиши натижасида юзага келди. Қолаверса, Ўзбекистон ҳудудидан ташқарида жойлашган заводлар ишлаб чиқараётган маҳсулотнинг таннархи ортиши муносабати билан уларнинг улгуржи нархлари 13—15 баравар кўпайтириб юборилди. Бу эса бир қатор ҳамдўстлик давлатларида дори-дармонларнинг чакана нархлари ўртача 4 баравар ошишига сабаб бўлди.

Бозор иқтисодиётига ўтиш ҳамда халқ истеъмол буюмлари улгуржи нархларининг кескин кўтарилиши сабабли Вазирлар маҳкамаси қабул қилган қарорда дори-дармонлар ва тиббий ашёлар чакана нархларини ошириш кўзда тутилган. Шу билан бир қаторда қарорда 130 хил энг зарур дори-дармонлар (юрак қон-томир касалликларида ишлатиладиган, иситма туширадиган, сульфаниламидлар, баъзи бир гармонал препаратлар, фермент препаратлари, антибиотиклар ва бошқалар)га чекланган чакана нархлар белгиланди.

Бу тадбирларни амалга ошириш натижасида дори-дармонларнинг улгуржи ва чекланган чакана нархлари ўртасидаги фарқ 257 миллион сўмни ташкил этади, у республика бюджетидан қопланади.

Қарорда кўрсатилишича, аҳолининг баъзи бир гуруҳлари (ёлғиз нафақа олувчилар, Улуғ Ватан уруши ногиронлари ва қатнашчилари, байналмилал жангчилар, Чернобиль фалокати оқибатларини тугатувчилар, меҳнат ногиронлари ва болаликдан ногиронлар 3 ёшгача бўлган болалар ва баъзи, бир сурункали касалликларга чалинган беморлар)га дори-дармонлар аввалгидек текин ва имтиёзли тарзда берилади.

Шу мақсадда республика бюджетидан 50 миллион сўмдан ортиқроқ маблағ ажратилади.

Даволаш муассасалари томонидан аҳолини бепул даволашга дори-дармонлар сотиб олиш харажатларини қоплаш мақсадида республика бюджетидан 1992 йил учун 1,5 миллиард сўм ажратилди.

Бундан ташқари юқумли касалликларни камайтириш ва ундан муҳофазалаш мақсадида бактерия ва вирусга қарши дориларни сотиб олиш ва эмлаш ишларини ўтказиш учун республика бюджетидан 1991 йилда 3,5 миллион сўм ажратилган бўлса, 1992 йилда бу маблағ 50 миллион сўмни ташкил этади.

Республика аҳолисини дори-дармон билан таъминлашдаги улгуржи ва чакана нархлар орасидаги фарқни ҳамда дорихоналар харажатини қоплаш учун йил охиригача давлат бюджетидан жами 2,6 миллиард сўм ажратилади.

Дори-дармон таъминотини яхшилаш мақсадида қарорда чет эллардан дори-дармонлар ва тиббий ашёлар сотиб олиш ҳажмини кўпайтириш кўзда тутилган. 1991 йилда хорижий мамлакатлардан ҳаммаси бўлиб 70 миллион АҚШ долларига дори-дармон сотиб олинган бўлса, 1992 йил ярми учун 56,8 миллион АҚШ доллари ажратилди.

Қарорда хорижий мамлакатлардан дори-дармонлар ҳамда уларни ишлаб чиқариш ҳажмини кенгайтириш мақсадида хом ашё сотиб олиш учун қўшимча валюта ажратиш кўзда тутилган.

Қарорда республика Соғлиқни сақлаш вазирлиги, республика Молия вазирлиги, республика «Фармация» ишлаб чиқариш бирлашмаси зиммасига республика аҳолисини дори-дармонлар билан таъминлашни янада яхшилаш учун барча тадбирларни амалга ошириш вазифаси топширилди.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ ҚАРОРИ

ХОРАЗМ ВИЛОЯТИДАГИ ГУРЛАН, ХОНҚА, ШОВОТ, ҚУШКУПИР ВА ҲАЗОРАСП ШАҲАРЛАРИНИ ШАҲАР ПОСЕЛКАЛАРИ ТУРҚУМИГА УТҚАЗИШ ТУҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати **қарор қилади:**

Хоразм вилояти ҳокими, халқ депутатлари Гурлан, Хонқа, Шовот шаҳарлари кенгашлари ҳамда Қўшкўпир, Ҳазорасп районлари кенгашларининг илтимослари қондирилиб, вилоятга бўйсунувчи шаҳарлар: Гурлан районининг маъмурий маркази Гурлан, Хонқа районининг маъмурий маркази Хонқа ва Шовот районининг маъмурий маркази Шовот шаҳарлари ва шунингдек, районга бўйсунувчи шаҳарлар: Қўшкўпир районининг маъмурий маркази Қўшкўпир ва Ҳазорасп районининг маъмурий маркази Ҳазорасп шаҳарлари шаҳар посёлкалари туркумига ўтказилсин.

Илгари Гурлан шаҳри таркибига киритилган Пахтачи аҳоли пункти Гурлан райони Олға қишлоғи таркибига, Сахтиён аҳоли пункти Сахтиён қишлоғи таркибига ва Ярмиш аҳоли пункти Эшимжийрон қишлоғи таркибига;

илгари Шовот шаҳри таркибига киритилган Арбоб ва Большевик аҳоли пунктлари Шовот райони Шовотқалъа қишлоғи таркибига, Ипакчи ва Қазувчи аҳоли пунктлари Хитой қишлоғи таркибига, Тожикёп ва Қулли аҳоли пунктларининг шаҳарга киритилган қисмлари Қиёт қишлоғи таркибига, Хидирали аҳоли пункти эса Шовот районидаги Чиғатойқалъа қишлоғи таркибига;

илгари Хонқа шаҳри таркибига киритилган Маданийёр ва Олға аҳоли пунктларини Хонқа районидаги Хоразм қишлоғи таркибига;

илгари Қўшкўпир шаҳри таркибига киритилган Янгиёп аҳоли пункти Қўшкўпир райони Кенагас қишлоғи таркибига, Янгилик аҳоли пункти эса Янгилик қишлоғи таркибига қайтарилсин.

Ўзбекистон Республикаси
Олий Кенгашининг раиси **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**

Тошкент шаҳри,
1992 йил 8 май.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ ҚАРОРИ

САМАРҚАНД ВА ФАРҒОНА ВИЛОЯТЛАРИДАГИ АЙРИМ ШАҲАР ВА РАЙОНЛАРНИНГ НОМЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати **қарор қилади:**

Самарқанд ва Фарғона вилоятлари ҳокимларининг илтимослари қондирилиб, Самарқанд вилоятидаги Красногвардейск шаҳрининг Булунғур деган, Фарғона вилоятидаги Киров районининг Бешариқ, Ленинград районининг Учкўприк, Фрунзе районининг Данғара деган тарихий номлари тиклансин;

Самарқанд вилоятидаги Большевик районининг номи Гўзалкент райони, Советобод районининг номи эса Нуробод райони деб ўзгартирилсин.

Ўзбекистон Республикаси
Олий Кенгашининг раиси **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**

Тошкент шаҳри,
1992 йил 8 май.

ЭЛЧИХОНАДАГИ ВОҚЕА

11 май куни тушга яқин АҚШнинг Ўзбекистон Республикасидаги элчихонасига номаълум фуқаро бостириб кирди ва участка милиционеридан тортиб олган қурол билан дўқ қилиб, хоналардан бирига кириб эшикларни беркитиб олди. У ўзини муфти билан учраштиришни талаб қилди.

Ички ишлар вазирлиги идораларининг шошилинч чоралар кўриши натижасида элчихонага бостириб кирган киши қўлга олинди. Дастлабки маълумотларга кўра у 1956 йилда туғилган, милиция зобити номига доғ туширганлиги учун 1986 йилда ишдан ҳайдалган ва ҳозир ҳеч қаерда ишламаётган Абдусаттор Каримович Мирзакаримовдир. Тергов олиб борилмоқда.

• *Муроса қилолмайман*

САМАРҚАНД ДОМОДЕДОВО ЭМАС-КУ!

...Яқинда ўзимизнинг Хўжа Насриддин, яъни Насриддин Хўжаевич хизмат сафари билан Тошкентдан Самарқандга учибди. Тайёрадаги соҳибжамол хизматчи қиз келтирган муздай оромбахш сувни сипқоргач кайфияти яхшиланиб, ҳазилкашлиги тутибдида, қизнинг билагидан ушлаб гап қотибди:

— Девушка, этот самолёт Самарқанд пойдёт?

Қиз ҳам шўтқори экан:

— Нет, мы летим в Москву, — депти жиддий оҳангда ва ўтиб кетибди.

«Яхши, ҳазилни тушунар экан», деб ўйлабди Афанди ва бир гал ўтаётганда тирсагидан ушлаб:

— Аэропорт Внуково пойдёт? — деб сўрабди.

— Нет, Домодедово, — депти хизматчи қиз яна мутлақо жиддий. Бу чоғ тайёра омон-эсон Самарқандга қўниб турган экан.

Афанди наша қилиб кулибди, мириқиб керишиб, «Оҳ, сенинг ёшлигинг менда бўлсайди» ашуласини хиргойи қилиб тайёрадан тушибди. Томоша айлай, деб тайёрагоҳ биносига кирибди.

Кирибдию у ёқ-бу ёққа кўз югуртириб, юраги шувиллаб кетибди. «Оббо, ростдан ҳам мен бошқа шаҳарга келиб қолганга ўхшайман-ку» депти. Сабаби — тайёрагоҳ биносида ақалли ирмига бирорта ўзбекча ёзув йўқ эмиш. Қаёққа қараса русча сўзлар, русча эълону билдирувлар: «касса», «регистрация пассажиров», «регистрация багажа», «сувенир», «вход», «выход», «ресторан», «буфет», «парикмахерская» ва ҳоказо. «Водариғ, бу не ҳол бўлди?», деб боши қотиб, ҳазилни ҳам, шўхлигу шўтқориликни ҳам унутиб, шу ерда юрган мутасаддилардан биридан жиддий сўрабди:

— Маъзур тутасиз, бу ер Домодедовоми ёки Самарқанд?

— Какой дом, какой дед, конечно Самарқанд, чокнутый, что ли? — деб ўшқирибди ҳалиги одам.

Шунда Афанди пешонасига шаппатилаб ўзига-ўзи депти:

— Ўлма, мулло Насриддин, бояги қиз тўғри айтибди. Ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганига икки ярим йил бўлди, бу орада Ўзбекистон мустақил давлат бўлиб, Бирлашган Миллатлар Ташкилотига кирди-ю, бу ерлар ҳали ҳам Домодедово экан. Вақти ҳам Самарқандникидан икки соат орқада қолган экан. Инчунин, Амир Темур, Улуғбек руҳидан минг бор узр сўраб изимга қайтиб кетурмен!

Шундай деганича аламидан Тошкентга қайтиб кетиб қолибди...

Ушбу воқеа чиндан ҳам бўлган-бўлмаганлигини тасдиқлашим қийин. Аммо Самарқанд тайёрагоҳида ўзбек тили ҳақидаги қонунга амал қилинмаётганлиги аниқ гап. Иш юритиш, маълумот берувчи ёзувлар, йўл кўрсаткичлар қарийб юз фоиз рус тилида олиб борилмоқда. Радио орқали ахборот берувчи аёлнинг аввал русча, кейин чала-чулпа ўзбекча гапириши кўнгилга қаттиқ ботади. Қисқаси, собиқ иккинчи она тилимизни билмайдиган соддароқ қишлоқи бу ерда Насриддин Афанди каби пиёда қолиши турган гап. Агар Ўзбекистон аҳолисининг қарийб 70 фоизи қишлоқда яшашини ҳисобга олсак, бунинг қанчалик қимматга тушишини ўзингиз ҳисоблайверинг.

Алам қиладиган жойи шундаки, Самарқанд авиаотрядининг командири Исоқжон Сайдаҳмедовнинг ўзи ҳам Ўзбекистоннинг киндиги, энг ўзбекона масканлардан бўлмиш Андижоннинг олис қишлоқларидан бирида туғилиб ўсган йигит. Самарқанд шаҳри аҳли уни СССР халқ депутатлигига сайлаганида, тилимизни, миллий қадриятларимизни тиклашда жонбозлик кўрсатади, дея умид билдирганди. Унинг саъй-ҳаракатлари билан Самарқанд тайёрагоҳига халқаро аэропорт мақоми берилди. Бу ерга энди улкан «Боинг»лару «Конкорд»лар қўнмоқда. Келгусида халқаро парвозларни мустақил амалга ошириш учун ҳаракат қилинмоқда. Ахир «Аэропорт» деган атама ўрнига «Ўзбекистон ҳаво йўллари» бирикмаси, Ўзбекистон миллий авиакомпанияси (бошлиғи Г. М. Рафиқов) пайдо бўлди. Булар яхши, албатта. Аммо, аввало ўз уйимизга зебу тартиб бериб, кейин уфқларни кўзласак, мантиққа мувофиқ бўлади. Акс ҳолда «сичқон сиғмас инига, ғалвир боғлар думига» деган мақол эсга тушиб дилни хира қилади.

Гапнинг индаллосини айтадиган бўлсак, нафақат тайёрагоҳ, Самарқанд шаҳрида, қолаверса, вилоятнинг бошқа кўплаб манзилгоҳларида ўзбекчалаштириш суст бормоқда. Халқ депутатлари вилоят кенгаши раёсатининг шу йил 10 февралда бўлиб ўтган мажлисларидан бирида Ўзбекистон ХДП вилоят кенгаши биринчи котиби, Ўзбекистон Республикаси халқ депутати С. А. Нишонов шундай деди: «Давлат тили ҳақидаги қонун эътибордан четда қолиб кетаяпти. Бу эса тилга ва элга ҳурматсизликдан бошқа нарса эмас. Айниқса, саноат корхоналарида, ташкилот ва муассасаларда иш юритишни давлат тилига кўчириш жуда оғир кечмоқда. Қонун қабул қилингандан буён шунча вақт ўтганига қарамай кўпгина корхоналар, ташкилот ва муассасаларда 90 фоиз иш ҳамон рус тилида юритилмоқда».

• Яқинда маҳаллий амалдорлардан бирининг хизматхонасига кирсам, эснаб, хаёл суриб ўтирган экан.

— Ҳўв ука, — деди у керишиб, — бу гаплар ҳаммаси вақтинчалик. Керак бўлса ҳали СССР ҳам тикланади. КПСС ҳам, Сиёсий бюро ҳам тикланади. Сиз билан ўшанда гаплашамиз.

Мен даҳшатга тушдим. Е раббано, наинки яна манқуртлар исканжасига тушсак? Наинки давр чархпалаги, тарих ғилдираги орқага айланса? Йўқ! Иншоолло, бундай бўлмагай. Эски даврлар қайтади, деб юрганлар хомтамаси ижобат топмагай. Албатта, бунинг бирдан-бир йўли — тилимиз, миллиётимиз, қадриятларимизни тезроқ тикламоғимиз, барқарор этмоғимиз керак. Ана шунда миллийлик ва байналмилаллик уйғун ва яхлит бўлади.

Энди Насриддин Афандининг сўз ўйинига қайтсак. Домодедовони ўзбекчага таржима қилсангиз «бобомнинг қўрғони» бўлади. Бинобарин, Самарқанд Домодедово эмас, яъни ҳеч кимнинг бобосига қўрғон эмас, у Ўзбекистоннинг азим ва қадим, шарқона ва фарзона, миллий ва байналмилал шаҳридир. Унда тилимиз ва қадриятларимиз ўз ҳақ-ҳуқуқига, қадр-қимматига тўласинча эга бўлмоғи керак. Бошқача ўйлаб юрганлар янглишадилар.

Ҳабиб ТЕМИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

МУСТАҲКАМ АЛОҚАЛАР

ЎТГАН куни Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги давлат котиби Р. Ражабов шу кунларда республикамиз ҳаёти билан танишаётган Чехо-Словакия республикаси делегациясини қабул қилди. Суҳбат чоғида давлат котиби ҳозирги мураккаб шароитда иқтисодий-ижтимоий муаммолар қийинчилик билан бўлса-да, бартараф этилаётгани, мустақил Ўзбекистон олиб бораётган ички ва ташқи сиёсат ҳақида батафсил гапириб берди. Сўнгра Чехо-Словакия — Ўзбекистон ўртасида икки томонлама алоқаларни давлатлар манфаатларига мос ривожлантириш хусусида фикрлашилди.

Делегация бошлиғи кўрсатилаётган иззат-икром ва меҳмондўстлик учун миннатдорчилик билдирди.

АБОНЕМЕНТНИ ТУҒРИ ТУЛДИРГАНИНГИЗНИ ТЕКШИРИНГ!

Абонементда касса машинасининг мухри босилган бўлиши шарт.

Обуна ёки манзилгоҳни ўзгартиришни расмийлаштирганингизда касса машинаси бўлмаса ушбу алоқа бўлимининг календарли штемпелини босиши керак.

Бу ҳолда обуначига, обунага ёки янги манзилгоҳга пул тўланганлиги тўғрисида квитанция берилади.

Рўзнома ва ойномага обуна ёки манзилгоҳни ўзгартиришни расмийлаштиришганингизда карточкаларни сиёҳ билан, аниқ ва сўзларни қисқартирмасдан, шунингдек «Матбуот уюшмаси» жадвалидаги қоидаларга риоя қилиб тўлдиринг.

Манзилгоҳ ўзгартирилганида, ойларнинг катакларини ва «ПВ—ЖОЙИ» катакларини алоқа бўлими ва «Матбуот уюшмаси» ишчилари тўлдиришади.

Б-715—15.000.000—91 г.

• Долзарб мавзуда суҳбат

МУСАФФО ҲАЁТ УЧУН, БАНГФУРУШЛИККА ҚАРШИ

Ўзбекистон Ички ишлар вазирлигида гиёвандлик ва бангфурушликка қарши кураш масалаларига бағишланган амалий учрашув бўлиб ўтганлиги илгари хабар қилинган эди. Республика Ички ишлар вазирлиги, Миллий хавфсизлик хизмати ва Божхоналар комитети, Адлия ва Соғлиқни сақлаш вазирликлари ходимлари БМТ делегациясининг вакиллари билан учрашдилар. БМТ делегацияси наркотик моддалар устидан халқаро назорат дастурига биноан махсус вазифа билан келган. Делегацияга Колумбиянинг собиқ адлия вазири жаноб Энрике Парехо Гонзалес бошчилик қилди. У қора бизнес фирибгарлари ер юзидаги одамларга келтираётган жабр-жафоларга, бангфурушликка муросасиз муносабати билан жаҳон ҳамжамиятида ном чиқарган.

Хўш, гап нима ҳақида борди? Учрашув қатнашчилари қандай фикрга келдилар? Ўзбекистон Миллий ахборот агентлигининг мухбири республика ички ишлар вазири милиция генерал-майори З. А. АЛМАТОВдан учрашув якунларини шарҳлаб беришни илтимос қилди.

— Ўртоқ Генерал, айтингчи, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг шу қадар мўътабар махсус делегацияси айни Ўзбекистонда учрашув ўтказганлигининг сабаби, нима!

— Аниқроқ қилиб айтадиган бўлсак, делегация ўз ишини Ўзбекистондан бошлади. БМТ махсус делегациясининг бундай учрашувларини Ўзбекистондан ташқари Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигидаги яна олти республикада — Қирғизистон, Қозоғистон, Тожикистон, Украина, Беларусь ва Россияда ўтказиш кўзда тутилган.

Собиқ Иттифоқ парчаланиб кетганлиги сабабли жаҳон ҳамжамиятини ядро қуролларининг тарқалиб кетиши масаласигина ташвишлантираётгани йўқ. Жиноят билан боғлиқ айрим масалалар — хусусан гиёвандликнинг кўпайиши ҳамда наркотик моддаларни назорат қилиш билан боғлиқ масалалар ҳам халқаро жамоатчиликни жиддий ташвишга солмоқда. Очиғини айтамиз: Совет Иттифоқида бангфурушларнинг имкониятлари чегарадан четга чиқмас эди. Яъни уларнинг имконияти СССР доирасида қаттиқ чекланиб қолган эди. Ҳозир эса вазият бошқача: жиноий мафия тузилмалари наркотик моддаларни тарқатиш ва сотишда давлат тузилмаларидан фарқли равишда «миллий хонадонларда»гина ўралашиб қолмади.

Шу сабабли Бирлашган Миллатлар Ташкилоти МДҲ мамлакатларига махсус делегация юборишни лозим топди. Делегацияга гиёвандликка қарши кураш соҳасида танилган мутахассислар киритилган бўлиб, уларга жойлардаги аҳволни, ер юзида ҳар йили минглаб кишиларнинг ёстиғини қуритаётган, ашаддий жиноятчиликнинг хилма-хил турлари авж олишига кўмаклашаётган шу иллатнинг тарқалишига биргаликда бир ёқадан бош чиқариб курашиш имкониятларини ўрганиш топширилди.

Инсонпарварликка қаратилган бу тадбирнинг Тошкентдан бошланганлиги МДҲдаги бошқа республикаларга нисбатан Ўзбекистон бу хусусда жаҳон ҳамжамиятига кўпроқ хавф туғдирмоқда, деган маънони билдирмайди. Республикада бир қанча йиллардан буён наркотик моддаларни истеъмол қилувчилар кўпаймаётганлиги, уларнинг сони ўн бир мингдан ошмай турганлиги, шундан 4 мингга яқин одам гиёвандлик касалига учраганлиги учрашувда ижобий жиҳат сифатида қайд этилди.

Чамаси, гап бошқа ёқда. БМТ махсус комиссиясининг вакиллари Ўзбекистонга зўр қизиқиш билан қараётганликлари республиканинг Ўрта Осиё минтақасидаги жуғрофий ҳолати билан боғлиқ. Мутахассисларнинг фикрича, айни шу минтақа ўсимликлардан олинадиган наркотик моддалар тарқатилиши учун хом ашё базаси сифатида хатарлидир. Бу ерда катта ҳудудларда ёввойи наша ўсади, кўкнор етиштириш учун жуда яхши иқлим ва тупроқ шароити мавжуд, аҳоли эса халқ табобатининг воситаси ва озиқ-овқат маҳсулоти сифатида азалдан кўкнор етиштириш билан шуғулланган. Наркотик моддаларни яширинча ташувчилар ва сотувчилар Ўзбекистон орқали ўтадиган транспорт йўлларидан қатнайдилар. Бундан ташқари бизда гиёвандлик ва бангфурушлик тарқалишини тўхтатмаса ҳам ҳар ҳолда анча чеклаб қўйишга имкон берадиган тажриба бор.

— «Қора кўкнор» операцияси кўзда тутилаяптими!

— Ҳа, жумладан, шу операция ҳам кўзда тутилаяпти. Биз бир неча йил давомида ҳар томонлама кенг миқёсли шу операцияни баҳордан кеч кузгача узлуксиз ўтказмоқдамиз. Унга ички ишлар идораларининг деярли барча ташкилотлари, бошқа манфаатдор идораларнинг вакиллари, жамоатчилик жалб этилади, махсус техника воситаларидан, автомототранспорт ва авиациядан фойдаланилади. Бутун жабҳа бўйлаб ёппасига ҳужум қилинмоқда: ғайриқонуний равишда экилган наша ва кўкнор, уни экувчилар ва истеъмол қилувчилар, сотувчилар аниқланмоқда.

Ўтган йилнинг ўзида операция давомида бангфурушлардан 114 киши фош этилди. Банг ташиш билан шуғулланадиган 323 киши қўлга олинди, 500 килограммга яқин наркотик модда ва унинг хом ашёси мусодара этилди. 3057 та жойга, жами 150 гектардан ортиқ майдонга кўкнор, 10,8 гектар ерга наша экилганлиги аниқланди ва йўқ қилиб ташланди. Бундан ташқари 82,6 гектар майдонда ёввойи наша ўсиши аниқланиб, йўқ қилиб ташланди. Таркибида наркотик моддалар бўлган экинларни экканлиги учун 2000 га яқин киши қонунга мувофиқ жавобгарликка тортилди.

Учрашувда ана шу ишларимиз ҳақида муфассал сўзлаб бердик. Бундан ташқари БМТ мутахассислари гуруҳи Ўзбекистонда турган кунларда уларни Ургут районига олиб бордик. Ғайриқонуний йўл билан наша экилади, деб ҳисобланган шу жойнинг ўзида вазият билан таништирдик. Бу ерда кўкнор ва наша етиштиришнинг мукаммаллаштирилган технологиясидан фойдаланиб, тоғ оралиқларида бир мавсумда икки-уч марта ҳосил олинади. Оператив гуруҳ ходимлари айни шу районда вертолётлар ёрдамида кўкнор экилган майдонлар борлигини аниқладилар ва бу экинлар яксон қилиб ташланди.

Делегация аъзолари Тошкентда наркология шифохоналари, наркология экспертизаси лабораторияси, таркибида наркотик моддалар бўлган дори-дармонлар сақланадиган ва сотиладиган дорихоналар иши билан танишдилар. Делегациянинг вазифасига мувофиқ ҳокимиятларда, Тошкентдаги идораларда, пойтахт ва Самарқанд вилоятларида мутахассислар билан учрашувлар ва суҳбатлар ташкил этилди. Ҳеч нарсани безаб кўрсатмай очиқ суҳбатлашдик, ҳал этилмаган муаммолар борлигини яширмадик.

— Масалан, қандай муаммолар!

— Афсуски, бундай муаммолар оз эмас! Аввало гиёвандлик ва бангфурушликка қарши кураш олиб бориш вазифаси топширилган бўлинмаларнинг техника билан етарли жиҳозланмаганлиги тўғрисида гап борди, албатта. Бу жиҳатдан жиноятчилар олами биздан ўзиб кетганлигини тан олиш ачинарлидир, гиёвандлик ва бангфурушликка қарши курашувчи бўлинмаларимиз камлиги, уларнинг тузилиши мукаммал эмаслиги ҳақида гапирмасак ҳам бўлади.

Республика ҳукумати бизни қўллаб-қувватлашга ҳаракат қилмоқда, бир неча йил давомида тоғли ва чўл районларда осмондан кузатиб, кўкнор ва наша экилган майдонларни аниқлаш учун вертолётлар ижарага олаяпмиз. Бунинг учун ҳукумат йилига 500 минг сўм пул ажратаяпти. Лекин бу етарли эмас, айниқса ҳозирги нарх-наво тез кўтарилаётган пайтда. Гап фақат вертолётларда эмас — ерда ҳам мукаммалроқ транспорт воситалари, юқори сифатли лаборатория асбоб-ускуналари, назорат қиладиган ва бошқа аппаратлар зарур, уларни эса ҳозир фақат валютага сотиб олиш мумкин.

Қонунларимизнинг мукаммал эмаслиги, бу эса гиёвандлик ва бангфурушликка қарши курашда қўшимча муаммоларни келтириб чиқараётганлиги ҳақида ҳам гапирилди. Масалан, қонунда хусусий кишиларга ёки ижарачиларга ажратиб берилган ерлардан, участкалардан фойдаланишдаги назоратсизлик учун хўжаликлар раҳбарлари, маъмурий ходимларга ҳеч қандай жавобгарлик кўзда тутилган эмас. Шу сабабли баъзан томорқа ажратилган жойларда одамлар учун зарур бўлган қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ўрнига кўкнор за наша каби «ажал уруғлари» етиштирилмоқда. Айтмоқчи, БМТ делегациясининг вакиллари амалдаги халқаро меъёрларга, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти турли йилларда қабул қилган ягона конвенцияларга тўла-тўкис мос келадиган гиёвандликка қарши қонун тайёрлашда бизга ёрдам беришга тайёр эканликларини айтдилар.

— Зокир Алматович, бўлиб ўтган учрашувнинг амалий натижалари қандай бўлиши мумкин! Бу учрашув республикада гиёвандлик ва бангфурушликка қарши курашни кучайтиришга амалда қандай таъсир қилади!

— Учрашувнинг амалий натижаларини умуман ижобий баҳолайман. Бизга ҳар томонлама жиддий ёрдам беришга ваъда қилдилар, зарур техника воситалари аниқ рўйхатини, гиёвандликка қарши белгиланган режаларини амалга ошириш учун талаб қилинадиган бошқа ёрдамга доир таклифларни тайёрлаб БМТга юбориш тавсия қилинди. Бизга шундай мадад кўрсатилади деб ўйлайман, чунки бундай ёрдам бериш бутун жаҳон ҳамжамияти манфаатларига мос келади.

Бироқ ёрдам ўз йўлига, бу ижтимоий иллатга қарши курашни кучайтиришда чинакам натижаларга эришиш учун аввало ўз кучимизга таянишимиз керак. Бунинг устига биз хом хаёлларга берилаётганимиз йўқ — МДҲ мамлакатларидаги вазият умуман беқарорлиги ҳисобга олинаётган бўлса, яқин йилларда гиёвандлик тарқалиши суръатларини ва бангфурушлар фаоллиги камайишини кутиб бўлмайди. Қўлимизда ташвишли далиллар бор. Бу далиллар Ўзбекистон ҳудудига қўшни республикалардан — Қирғизистон, Қозоғистон, Туркманистон ва Россиядан наркотик моддалар, қора бизнес кириб келаётганини кўрсатмоқда.

Ана шундай шароитда хавфли ижтимоий иллатга қарши турибгина қолмай, балки ҳужум ҳаракатларига ўтиш учун барча имкониятларимизни сафарбар этиш талаб қилинади. Амалий ишлар гиёвандликка қарши курашни мувофиқлаштиришнинг марказлаштирилган тизими энг самарали эканлигини кўрсатди — БМТ мутахассислари билан бўлиб ўтган учрашувда бу ҳам таъкидлаб ўтилди. Бизда ана шундай тажриба ҳам бор — республика ҳукумати ҳузурида бир неча йил давомида мувофиқлаштириш кенгаши иш олиб борди, у умумреспублика дастури асосида турли вазирликлар ва идораларнинг куч-ғайратларини ягона йўналишга қаратди, бу ҳаракатлар гиёвандлик тарқалишига қарши кучли тўсиқ бўлди. Афсуски, қайта қуришнинг қандайдир босқичида республика учун шу қадар зарур фаолияти тўхтаб қолди.

Ҳозир мувофиқлаштириш кенгаши фаолиятини тиклайдиган пайт келди, деб ўйлайман. Май ойида «Қора дори—92» операцияси бошланади. Кузда операциянинг якунлари қанчалик муваффақиятли бўлиши умумий куч-ғайратимизга боғлиқдир.

А. БАРАНОВ,
ЎзА мухбири.

• Тарихимизни биламизми?

ТУРКИЙ ХАЛҚЛАРДА ЯСОҚ ВА ҚОНУН

1991 йил 1 сентябрни жуда узоқ, қарийб юз йигирма йил кутдик. Жумҳуриятимиз Раиси Ислом ака Каримов Буюк қурултой минбаридан туриб мустақиллигимизни эълон қилганларида, юз йигирма йиллик мустамлака даври юз йигирма сония ичида шууримизда акс этди. Дув-дув оққан севинч жоласи ҳам бу тасвирни кўриб, идрок этишимизга тўсиқ бўлолмади. Кўнглингизга бошқа фикр келмасинку, мустақиллик қадрини, мустамлака жабрини Ота Юрт тарихи билан шуғулланаётган муаррихлар нисбатан чуқурроқ, кенгроқ ҳис этсалар керак, илло, бу ҳис-туйғулар тарихий манбаларни ўрганиш жараёнида шаклланиб боради.

Мустамлака тузуми бошқа қадриятларимиз қаторида миллий қонунчилигимизни ҳам поймол этди. Оқ подшоҳ даврида Туркистонда Россия империяси қонунлари ҳукмронлик қилиб, фақатгина маиший ва диний ишларгина қозихона тасарруфида қолдирилган. Совет даврига келиб эса қозилик институтларига барҳам берилиб, Ўрта Осиё халқлари ҳам ўзлари учун мутлақо бегона бўлган қонунлар асосида ҳаёт кечирдилар. Совет Иттифоқидаги барча қонунлар, тартиблар, қоидалар — Бош Қомус (конституция)дан тортиб мактаб ўқувчиси учун қоидаларгача, на ўрус, на украин, на тожик, на туркий халқлар руҳига мос келар эди. Жумҳуриятимизнинг ўз қонунлари ҳам иттифоқ қонунларидан деярли фарқ қилмас эди.

Мамлакатимиз, халқимиз ҳаёти мустамлака давригача шариат қоидалари (фиқҳ) ҳамда туркий халқларнинг қадимдан қолган қонун-қоидалари асосида идора этилар эди. Шариат қоидалари муҳтарам ўқувчиларимизга озми-кўпми таниш эканлигини назарда тутиб, мавзуни туркий халқлар қонунларидан олишни лозим кўрдик.

Қадим замонлардан бери туркий халқларнинг ижтимоий ҳаётларида расм бўлган ўз қоида ва қонунлари мавжуд эди. Хоқон ва хонлардан бошлаб оддий чўлиқ (чўпоннинг ёрдамчиси)гача, яъни барча кишилар шул қонунларга бош эгар ва уларга риоя этишга бурчли эдилар. Хонлар, бийлар ва тўралар (мансабдорлар) мамлакатни идора этишда шу қонунлардан қилдай четга чиқмасликка, ҳар бир моддасини ўрнига келтириб бажаришга мажбур эдилар. Турли халқлар ва қабилалар ҳам ўзаро муносабатларида ул қонунларга мувофиқ иш кўришлари шарт бўлган.

Ўлкамизда дини ислом барқарор бўлгунга қадар туркий халқларнинг қонун-қоидалари икки турли эди: бири — Ясоқ; иккинчиси Одат (зонг) деб номланган.

II

ЯСОҚ хон, бий ва тўраларнинг (қадимда юқори лавозимли мансабдорлар тўра деб айтилганлар, кейинчалик эса, етти табақали оқсуяклар тоифасининг иккинчи табақаси «тўралар» номини олган) мамлакатни идора этишларида асос бўлиб хизмат қиладиган қонунлар мажмуасидир. Ҳозирги замон қонунчилигида «Давлат ҳуқуқи» ҳамда қисман Бош Қомусга тўғри келса керак.

«Ясоқ» атамаси «ясамоқ» феълидан олинган бўлса-да, «ясамоқ» сўзи ҳозир бизда маъруф бўлган бирор нарсани ясаш, ишлаб чиқариш маъносида эмас, балки «тузмоқ» ҳамда «бошқармоқ» маъносида бўлган. Шу жиҳатдан, «тузук» ва «ясоқ» атамалари маънодош сўзлардир. Демак, «Ясоқ» — мамлакатни бошқариш деган маънода қўлланилган.

Ўрта Осиё ва Марказий Осиё халқлари тарихида «Ясоқ» бир неча бор ҳукмдорлар томонидан тартибга солинган. Дастлабкиси Ўрхун-Энасой битиклари таркибига сингдириб юборилган. Алоҳида мажмуа шаклида эса Қорахонийлар сулоласининг насл бошиси, турк хақони Абдукарим Сотуқ Буғрохон, мўғул хоқони Темучин (Тамғачхон) Чингизхон томонларидан тартиб берилган. Шу ўринда «ясоқ» мўғулларга тегишли экан-да» деган фикр туғилиши мумкин. Тадқиқотлар шуни кўрсатадики, «Ясоқ» мўғулларга туркий халқлардан ўтган. Чингизхоннинг машҳур «Яса» (Ясоқ)сини тузиб берганлар ҳам уйғур битикчилари эди.

Соҳибқирон Амир Темур Кўрагоннинг тузуклари ҳам машҳур «Ясоқ»лардан ҳисобланади, фақат уни маънодош бошқа ном билан «Темир тузуклари» деб атаганлар.

Ҳукумат томонидан амалга ошириладиган ва ижро қилинадиган барча ишлар Ясоқнинг тақозоси бўйича бўлар эди. Ясоқ ҳукмдорлар томонидан тартиб берилиб, қабила-уруғ бошлиқлари қурултойида тасдиқлатиб олинган. Ясоқнинг нуфузини орттириш ёки пасайтириш, унга муҳим ўзгаришлар киритиш қурултой тасарруфида бўлган.

Ясоқ ўзи уч бўлак (қисм)дан иборат эди: **бийлик, тўралик, упой.**

Бийлик — хоқон, хон ва бойларнинг давлат ишида амал қилинадиган дастуруламали ҳисобланган. Унда давлат тузилиши, алоҳида бийликларни бошқариш, турли фармонлар, буйруқлар ва ёрлиқларни тузиш қоидалари: мамлакатнинг молия, аскария (ҳарбий), дохилий (ички) ва хорижий ишлари ҳақида йўриқлар мужассамлашган.

Тўралик — ҳуқуққа оид ишларни тартибга соладиган, ҳуқуқ қоидаларини белгиловчи бўлимдир. Унда ҳар турли дов, жанжал, савдо низолари, давлатга ва шахсга қарши жиноят, мулкий низолар ҳамда ҳозирги давлат ҳакамлиги (арбитраж), халқ судлари шуғулланадиган ишларнинг қоидалари, ҳукмлар баён этилган.

Упой — ҳозирги «жиноят кодекси»га тўғри келадиган қисм бўлиб, унда турли жиноятларнинг жазоси, жарима турлари ва миқдори белгилаб берилган.

III

ОДАТ. Қадимий туркий тилларда «Зонг» шаклида ҳам ифодаланган. Одат — дунё тирикчилигида (маиший ҳаётда) халқ орасидаги муомала ва одоби муошара қонунларидир. Белгилаб қўйилган бир қоида оғишмай, муттасил давом этиб келса, Одатга айланади. Одат замонамиздаги «фуқаролик ҳуқуқи»га тўғри келади. Одат қадим замонларда туркий халқларнинг бутун ҳаётини қамраб олган, шу туфайли, ҳар бир киши учун Одатнинг ижроси ва риояси мажбурий эди. Одатнинг йўли (тузилиши) қатъий бўлмаган: жойнинг, элнинг ва замоннинг ўзгаришига қараб, янгиланиб борган. «Ҳар элнинг зонги бошқа» ҳамда «Замон бошқа — Зонг бошқа» каби мақоллар буни тасдиқлайди. Сўнгги мақолнинг маъноси: замон бошқа бўлгани, янгилангани сайин, Зонг (Одат) ҳам бошқа бўлуви, янгилануви муқаррар деганидир. Қадимги туркийлар Одатга қатъий риоя қилганлар: туғилган кундан то лаҳадга қўйилгунча, ҳар куни, эрта тонгдан то хоб тўшагига ётгунга қадар, ҳар соатда, ҳар дақиқада, ҳар одимда, ўтириш-туришда, сўз ва ҳаракатда, ҳатто кўз қарашида унга риоя қилишлари ва уни мукаммал билувлари лозим эди. Шу сабабли ўша даврларда ахлоқ-одоб юксак даражада бўлган.

Одат, аслида, ёзилмаган қонунлар мажмуасидир. Унинг мукаммал матни қандай бўлганлигини тасаввур қилиш қийин. Қадимги Рим, Хаммурапи (Бобил), Хитой қонунлари замонамизга тўлиқ ҳолда етиб келган. Балки ўтмишда кимлардир Одатни тўлиқ ҳолда ёзиб олган бўлиши мумкин. Лекин бизга унинг алоҳида парчаларигина пароканда ҳолда етиб келган. Улар қуйидаги бўлимлардир: 1) Оила ва турмуш; 2) Издивож ишлари (эр-хотинлик); 3) Умумий адаблар. Булардан айримларини муҳтарам ўқувчиларимиз эътиборларига ҳавола этмоқчимиз.

ОИЛА ВА ТУРМУШ

1) Ота — оиланинг бошлиғидир. Ҳамма мулкнинг эгасидир. Болалари балоғат ёшига етиб, бир ишнинг бошини ушлаб кетгунга қадар уларнинг ҳаёти, таъминоти ва қилмиш-қидирмишлари учун масъулдир. Ота болаларнинг ва умуман оиласининг руҳоний ҳамда жисмоний тарбия олишларини таъминламоғи лозим. Болаларнинг тарбиясиз бўлмоғи, томоқлари оч, устилари яланғоч юрмаги отага зўр уят бўладир, чунки ул ўз вазифасини ўтамаган бўлиб чиқадир. Болаларни, умуман оила аъзоларидан бирини урмоқ, сўкмоқ, камситиб хўрламоқ ҳамда оила аъзолари ўзаро шундай ҳолларда бўлмоқлари ота учун зўр камчилик ва уят ишдир. Чунки ундай ишлар бошқара олмасликнинг белгиси, «ота-бошлиқ» қоидаси йўқолуви аломатидир...

2) Хотун — уй ичининг (рўзғорнинг) хўжасидур. Уй ичидаги барча нарсада хотундан бошқа ҳеч кимнинг эрки йўқдир. Агарда эр четда (кўчада) юриб уй ичидаги бирор нарсани сотса, ёки бировга ваъда бериб, шартнома тузса, хотуннинг нарсани қайтариб олишга ва шартномани бузишга ҳаққи бор, чунки у уй ичидаги ҳар бир нарсага хўжадир.

3) Отанинг ўрнига эга (меросхўр) бўлиб эр болаларнинг энг кенжаси қолади. Бошқаларига оталари энчи (улуш) бериб, айириб чиқаради. (Қадимги туркийларда отадан айрилиб бошқа оила, бошқа рўзғор этилиши уруш-жанжал, низолар билан эмас, балки оилавий маслаҳат, яхшилик билан бўлар эди. Ҳозирги пайтда эса, айрим оилаларда ҳовли-жой етарли бўлишига қарамай, қайнона-келин можароси, овсинлар ўртасидаги рақобат ва бошқа сабабларга кўра рўзғорни бошқа қилиш ҳоллари бот-бот учрамоқда).

4) Бир ота бирор бир сабабга кўра боласига улуш бермаса, яъни рўзғор қурарлик даражада мол-мулк айириб бера олмаса (оғир ҳасталик ҳолатидан ташқари) бола даъволашиб, отасидан мол олурга ҳаққи бор.

5) Ота болаларига улуш бериб улгурмасдан вафот этиб, нариги дунёга кетса, эр болаларнинг энг каттаси ота ўрнига қолиб, уйга ул эга бўлади. Бу ҳолда кенжа ўғил улуш олиб, чиқиб кетади.

Бир киши вафот этиб, ортидан ўғил-қизлари қолса, у фарзандларнинг суянчиқлари, уларни ҳимоя қилиб, асраб ўстирувчи кишилар албатта, отасининг яқинлари бўлишлари керак. Оналаридан айрилиқ болалар учун янада қийин. Шунинг учун:

6) Эрдан жесир (тул) қолғон хотуннинг болалари бўлса, у эрнинг яқинларидан бирига тегиши (издивож этиши) керак. Чунки етим қолғон бола ўз отаси юртидан айрилиб, бегона элга бориб нечук кун кўражакдир? Ўгай ота қўлида бу бола нечук одам бўлажак? Мана шундай қийин, мураккаб масалани ҳал қилар ўлароқ, туркийларнинг маишат қоидаларига кўра, тул хотунларнинг етим болалари бўлса, у эри юртида умр кечириши, болаларини бегона эрга хор қилмаслик буюрилади.

7) Қадимги туркийларда кўп хотун олиш таъқиқланмаган, лекин тақдирланмаган ҳам. Катта хотун бойвучча (бека) саналиб, тўқолларга (кичик хотинларга) бошлиқ бўлар эди.

8) Фарзандларига бир маротаба хотун олиб бермак отанинг гарданидаги бурчдир. Ўғил ўз улушини олмай туриб, хотини вафот этса ёки ажралишса, иккинчисини олиб бермак бурч эмас. Фақатгина унинг улушига тегишли мол-мулк ҳисобидангина иккинчи бор уйлантириши мумкин, яъни иккинчи хотун учун сарфланадиган маблағ ўғилнинг улуши ҳисобидан бўлади. Агарда ўғил ўз пешона тери билан топган маблағи ҳисобига (отасининг молидан мустақил ҳолда) уйланган бўлса, улуш олар вақтида хотин олиш учун сарфланган маблағ ва мол-мулкни (отаси сарфлаши лозим бўлган маблағни) ўғил отадан даъволашиб олишга ҳаққи бордур. Чунки бир марта хотун олиб бериш отанинг бўйнидаги бурч.

Туркий халқлар Одат мажмуасидан оила турмуши бобига оид қоидалардан ушбу юқоридаги саккиз моддани топишга муваффақ бўлдик. Қолган қоида ва моддалар қаердадир ўз қидирувчисини кутиб ётгандир. Иншооллоҳ, вақти келиб, уларни топиб халқимиз эътиборига ҳавола этсак. Шунингдек, «Издивож ишлари», «Упой» каби қисмларнинг қўлимизда бўлган парчаларини тўлдириб уни ҳам армуғон этиш ниятимиз йўқ эмас.

IV

Кўплаб тарихий ва адабий манбалар, мўйсафид отахонларнинг эътирофларига кўра, Шариат ва Одатга амал қилинган даврларда одамларнинг хулқи, феъл-атвори, одоб ва муомаласи бутунлай ўзгача бўлган. У пайтларда ўғрилик, фоҳишалик ва фоҳишабозлик, киши ҳаққига хиёнат, таъма, қаллоблик, ориятсизлик, беҳаёлик каби кўпдан-кўп иллатлар йўқ ҳисоби бўлиб, ҳалоллик, поклик, ҳаё, киши ҳаққидан қўрқиш, каттага ҳурмат, кичикка иззат каби хислатлар ҳукмрон эди. Муаззин намозга чорлаган пайтда дўкон ва расталар очиқ ҳолида қолар, хонадон эшиклари қулф нималигини билмас эди. Ҳозирчи...

Шуниси қизиқки, биз ўзимизнинг қадимий урф-одат, қонун-қоидаларимиздан аксарият салбий томонларини олиб қолган ҳолда ғарбдан кириб келган маданият, расм-русумлар, ахлоқ қоидаларининг ижобий томонлари қолиб, салбий томонларини қабул қила бошладик.

Мавжуд қонунларимиз, бошқарув тартиботи, тартиб-қоидалар, йўриқ ва дастурларимиз ҳам халқимизнинг на руҳига, на тарихига, на маънавиятига мос келади. Халқда гуноҳ ҳисобланган баъзи қилмишлар, масалан, фоҳишалик, қиморбозлик ва бошқалар қонунларимизда гуноҳ ҳисобланмайди, ёки енгил гуноҳлар қаторига киради.

Бундан олти ой илгари ҳам иттифоқнинг бир аъзоси (империянинг бир мустамлакаси) сифатида иттифоқ учун умумий бўлган қонун ва тартиб-қоидалардан четга чиқа олмас эдик. Энди эса мустақилликка чиққан эканмиз, ўз бошқарув услубимиз, ўз қонунларимиз, ўз тартиб-қоидаларимиз ва йўриқларимизга эга бўлишимиз керак. Бу хусусдаги масъулият жумҳурият Олий Кенгаши, Адлия вазирлиги, илмий-тадқиқот муассасалари гарданига тушади. Мустақил Ўзбекистоннинг Бош қомуси, қонунларини тайёрлашда фиқҳ қоидалари, Ясоқ, Соҳибқирон Амир Темур тузуклари, Одат ва бошқа тарихий қонун-қоидаларимиздан фойдаланилиши ҳаёт заруратидир. Бунинг учун дорулосорларда, илмий муассасаларда, кутубхоналарда манбалар етарли, гап фақат ҳаракатда.

Муҳаммад ЯҲЁХОН,
Қўқон ўлкани ўрганиш дорулосори илмий ходими.

● **СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ.** Шеробод районидаги «Шеробод» давлат хўжалиги далаларида пахта билан бир қаторда ғалла, сабзавот ва полиз экинларига ҳам кенг ўрин берилган. Хўжаликда барча тармоқларни тенг ривожлантириш тадбирлари кўрилган. Шу жумладан чорвачиликка, унинг озуқа базасини мустаҳкамлашга ҳам эътибор катта. Ҳозирги кунларда 660 гектар майдонга экилган бедазорларда биринчи ўрим қизғин олиб борилмоқда. Молларга кўк масса ҳолида едириш учун ўриб олинаётган беда ҳосили 200—250 центнерни ташкил қилаяпти.

СУРАТДА: (чапдан) ўрим илғорлари А. Алибоев, М. Қурбонов, С. Холназаров ҳамда хўжалик ҳосилоти И. Мамараимов, бош муҳандис П. Шаймоновлар ўрилган беда сифатини кўздан кечиришмоқда.

И. ХЎЖАЕВ олган сурат.
(ЎзА).

УМУМИЙ МУЛК ҲАҚИДА ҚОНУН ЗАРУР

БОЗОР иқтисодиёти муносабатларига ўтиш жараёнида мулкчиликнинг, турли шаклларини жорий қилиш ва ривожлантириш масалаларига катта аҳамият берилмоқда. Лекин ҳозирги шароитда мулкнинг қайси бир шакли устиворлиги ҳақида аниқ амалий тажриба асосидаги хулосаларга эга эмасмиз. Чунончи, бу хусусда хилма-хил фикрлар мавжуд.

Аввало шуни айтиш кераккки, республикамизда мулк ҳақидаги қонун қабул қилиниши билан янги мулк шакллари ва кўринишлари вужудга келди. Қонун республикадаги барча мулк шаклларини тенг ҳуқуқда амал қилиши таъминланиши учун кафолат яратди.

Қонун меъёрларига эътибор берсак, умумий мулк ҳуқуқига мансуб бўлган оила мулки, маҳалла мулки, ширкатлар мулки, жамоат корхонасининг мулки, акцияли жамиятлар мулки, жамоа хўжалиги ва ширкатининг мулки, хўжалик уюшмалари (бирлашмалари)нинг мулки қўшма корхоналарнинг мулклари қонунда асосий ўринларни эгаллайди. Умумий мулк ҳуқуқида бир неча шахслар маълум бир мулкка тенг шерикчилик асосида эгалик қиладилар, фойдаланадилар ва тасарруф этадилар. Масалан, оила мулкида оиладаги барча буюмлар эр-хотинга тегишли бўлади. Улар биргаликда келишилган ҳолда мулкка эгалик қиладилар, фойдаланадилар ва мулкни тасарруф этадилар. Сабаби, бу мулк фақат эр-хотин никоҳга ўтганларидан сўнг пайдо бўлади. Оиладаги бошқа аъзолар бу мулкдан фойдаланувчи ҳисобланадилар. Бу мулк фақат эр-хотин никоҳни бекор қилишганда ҳиссали мулкка, умумий мулкка айланади ва тегишли томонларга бўлиб берилади ёки мулк учун пул қийматида товон тўланади.

Ширкат мулкини оладиган бўлсак, бунда фуқаролар ўз маблағлари ҳисобидан ва банк кредитлари ёрдамида ширкат мулкини ташкил қиладилар. Бадал пуллари асосида ширкатларга аъзо бўлиб кирадилар ва ширкат фаолиятидан келиб тушадиган даромадлардан ҳиссалар ажратиб оладилар. Ширкат мулки ихтиёрий ташкил қилинадиган умумий мулк кўриниши ҳисобланади.

Мулк Қонунига биноан давлат, жамоа, жамоат ташкилотлари билан фуқаролар умумий мулк объектларини ташкил қилишлари мумкин бўлади. Масалан, фуқаролар ёрдамида давлат корхоналари акцияли жамиятларга айлантирилмоқда ва бу жамиятлар чиқарган акциялар фуқаролар томонидан сотиб олиниши билан умумий мулкчилик вужудга келмоқда. Фуқаронинг маблағларини жалб этиш асосида турли корхоналар ўз иқтисодий тангликларини бартараф этаяптилар ва ишлаб чиқаришни такомиллаштираяптилар.

Хўжаликлар ва корхоналарга банклар берадиган ёрдамлар салмоғи камайиб бораётганлиги сабабли ўз ички имкониятларини эътиборга олиб ва бошқа корхоналар билан биргаликда хўжалик мақсадини амалга ошириш учун ўз мулкларидан қисман ҳиссалар қўшиб хўжалик уюшмалари ташкил қилмоқдалар. Масалан, жамоат хўжалиги, фермер хўжалиги, давлат хўжаликлари биргаликда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишловчи цехлар, қишда маҳсулот сақловчи омборхоналар ва бошқа иншоотлар қурмоқдалар. Мана шу уюшмаларга фуқаролар ҳам ўз маблағлари билан қўшилмоқдалар. Чет эл фирмалари билан қўшма корхоналар очишмоқда.

Ҳозир бизни ташвишга солаётган масалалардан бири, республиканинг умумий мулки ҳақидаги қонуннинг йўқлигидир. Умумий мулк ҳақида қонун турли мулк шаклларининг биргаликдаги фаолиятини тартибга солиши, уларни мулкий ҳуқуқ ва мажбуриятларини белгилаб бериши, иш юритиш фаолияти ва бу фаолият юзасидан келиб чиқадиган ҳуқуқий муносабатларни тартибга солувчи меъёрлардан, биргаликдаги фаолият тугатилганда келиб чиқадиган оқибатлар ҳақидаги меъёрлардан иборат бўлса, тажрибада юзага келаётган айрим ноаниқликларнинг олдини олган бўлур эди. Тўғри, республиканинг қатор қонунларида умумий мулкка бағишланган моддалар мавжуд, лекин бу моддалар умумий мулкчиликдаги фаолиятни тўлиқ қамраб олмаган. Масалан, чет эл фирмалари ва чет эл фуқаролари билан умумий мулк юзасидан келиб чиқадиган низоларни бартараф этиш имкониятини берадиган ҳужжатларга эга эмасмиз. Шу сабабли, айтиш мумкинки, республиканинг умумий мулк тўғрисидаги қонуни қабул қилинса, мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Тоштемир БЕКМУРОДОВ,
Ўзбекистон ФА Фалсафа ва ҳуқуқ институти илмий ходими, ҳуқуқшунослик фанлари номзоди.

КИМГА БАЙРАМ, КИМГА ИШ

Республикамиз пахтакорлари барча байрамларни меҳнат ютуқлари билан кутиб олишга ва уни кўтаринки руҳда нишонлашга одатланишган. Лекин бу галги Май байрамлари уларга деярли татимади. Апрель ойининг охири ва майнинг бошида рўй берган сурункали ёғингарчилик ҳамда совуқ катта майдонлардаги ғўза ниҳолларини шикастлантирди. Қишлоқ хўжалиги вазирлиги мутахассислари берган маълумотларга кўра, жумҳурият бўйича жами пахта майдонларининг ярмидан кўпроғи табиий офатдан зарар кўрди. Бу ўтган йилги талафотлардан икки ҳисса кўпдир. Мутахассисларнинг фикрича, анa шу майдонларнинг учдан бир қисмида чигитни қайта экиш талаб этилади.

Самарқанд, Сирдарё вилоятларида эса пахта майдонларининг 70 фоизига қайта уруғ экиш кўзда тутилмоқда. Табиий офатдан жабрланган вилоятларга зудлик билан уруғ, ўғит, ёнилғи етказиб бериш чоралари кўрилаяпти.

Об-ҳаво инжиқликлари четлаб ўтган жойларда ғўза қатор ораларига ишлов бериш, озиқлантириш бошланди. Сурхондарё, Наманган, Бухоро вилоятларида пахта майдонларининг 50—70 фоизига биринчи ишлов берилди.

Н. ШАКАРОВ.

Янги китоблар

«ҚИШЛОҚДАН КЕЛАЯПМАН»

Публицист Ҳаким Сатторов (Саттори)нинг ўтган йил охирида «Меҳнат» нашриётидан чоп этилган тўплами ана шундай номланган. Унга муаллифнинг қайта қуришнинг энг қизғин палласида вилоят ва республика матбуотида эълон қилинган муаммоли мақолалари, портрет очерклари киритилган. Маълумки, кейинги 4-5 йилда турғунлик асоратларидан тезроқ қутилиш учун турли ечим ва имкониятларни излашга дадил киришилди, қизғин тортишувларга бой бўлди, ижтимоий тафаккур янги қирралар билан бойиди. Шунга ҳамоҳанг равишда китобда долзарб мавзулар қаламга олинган, муаммолар ечимини топиш мақсадида турли муқобил фикрлар келтирилган битиклар жамлангани билан эътиборга молик. Қолаверса, тўпламнинг бош мавзулари — «пахтазорга туташган боғлар»нинг ночор аҳволи, дала ва фермалардаги энг оғир юмушларни нозик елкасига олган қишлоқ аёлларининг ижтимоий муҳофазаси, миллий турмуш тарзидаги биқиқлик каби ташвишли ҳоллар бугун ҳам кун тартибида турибди.

Ульянов районидаги «Ғалаба» давлат хўжалиги ҳомийлигида босилган мазкур китобда давр қиёфасининг ўзига хос чизгилари акс этган.

И. ИСМОИЛОВ.

● ИККИ кунлик дунё кўз очиб юмгунча ўтаверади. Минглаб, миллионлаб кишилар унут бўлиши, шубҳасиз. Аммо ўз халқи, ватани учун жонини тикканлар ёди абадийдир. Буни қалбан ҳис этган Бекобод район «Ғалаба» жамоа хўжалиги меҳнаткашлари эзгу ишга қўл урдилар. Ғалаба байрами куни ушбу эзгу иш ниҳояланди, яъни, бир қўлида автомат, иккинчисида гул тутган номаълум солдат ҳайкалининг очилиши маросими ўтказилди. Ёдгорликнинг пастки қисмига Улуғ Ватан урушида шаҳид кетган ғалабалик 139 аскарнинг номи битилди. Зеро, улар мангуликка даҳлдордирлар.

СУРАТДА: тантанадан лавҳа.

А. МАЛЬЦЕВ олган сурат.

● Тошкент томошагоҳларида

ЛОТОРЕЯ ЮТУҒИГА— ҚЎЙ

УТГАН шанба, якшанба кунлари Тошкент ҳайвонот боғининг йўл ва йўлкалари устидан нина ташласангиз ерга тушмасди дейилса (озгина муболағаси билан), ишонаверинг. Пойтахт одамлари оқимининг бир ирмоғи эрталабдан кечгача бу ажойиб масканга «қуйилди». Ҳайвонот боғи маъмурияти, хизматчиларининг кейинги қисқа вақт ичида изланиб ижодкорлик, ташаббускорлик билан амалга оширган ишлари бундай эътибор, тақдирловга лойиқдир.

Энди болакайлар темир тўсиқлар ортидаги ҳайвонларни нафақат томоша қилишлари мумкин, балки...

Бир неча жойда от ва пакана от (пони)ларда сайр учун навбатга турганларнинг кети узилмади. Гарчи чоғроқ ҳовли кенглигича майдонни айланиб келишнинг баҳоси 5 сўм бўлса-да, аксарият ота-оналар ўғли ва қизларини бу қувончдан бебаҳра қолдирмадилар. Уриндиқларга маржондай тизилган болалар араваларда сайр қилдилар.

Ойнаванд баланд бино ичида субтропик ўлкаларнинг иқлими. Бу ернинг ўсимликлари олис юртлардан келтирилган. Дарахтда қовунсимон мева етишаяпти, банан ҳосилга кирган. Улар оғушидаги маймунларни томоша қиларкан, катталар ҳам серзавқ кичкинтойларга ўхшаб қоладилар.

Яна бир янгилик: лоторея ўйини ташкил этилиб, ютуқлар учун хонаки қушлар, тошбақа ва пул қўйилган. Ун сўмдан тўлаб омадини синовчилар кўп бўлди. Қизиқувчанлик боис, балки кимдир қўй ютиб олар, деган хаёлда анча муддат кузатдик. Лекин бугунги кунда қушу ҳайвонларни бозордан сотиб олиш осон бўлмаганидек, лотореядан ютиш ҳам мушкул чоғи... Маслаҳатимиз — фурсат топиб, албатта, фарзандларингизни ҳайвонот боғига олиб боринг, афсусланмайсиз. Балки кўнгилочар томошалардан қўй етаклаб қайтарсиз... Омад-да!

М. УЛУҒОВА.

Сайрамлик Саидикром Саидакбаров эски имораратини бузаётганида боғиши-бўғотидан эҳтиётлаб латтага ўраб қўйилган қадимий қўлёзма топиб олади. Аниқланишича, араб ҳарфида ёзилган бу битик машҳур ҳамюртимиз Хўжа Аҳмад Яссавийнинг авлоди— шажараси бўлиб чиқди.

● Диққат, ноёб топилдиқ!

АҲМАД ЯССАВИЙ ШАЖАРАСИ

Бу қимматли қўлёзма илгари тегишли одамлар қўлида бўларди, деб эшитардик. Кейинги сиёсат туфайли жазоланишидан қўрққан одамлар қўлларидаги жуда кўп нодир ҳужжатларни ёқиб юборишган ёки дуч келган ерга кўмишган эди.

Мана «Шажараи Саодат»... — узунлиги 6 метр, эни 25 см. бўлган хитой қоғозига арабий хатда битилган қўлёзма. Гарчи жойи нобоп бўлса-да, жуда яхши сақланган. Шажарада Хўжа Аҳмад Яссавий авлод-аждодлари бирма-бир саналган. Шунингдек, ислом динининг Ўрта Осиёга кириб келиши тарихи ҳам анча равшан берилган.

Қўлёзмада ёзилишича, пайғамбаримизнинг куёви ҳазрат Алининг Ҳанифа исмли хотинидан бир ўғил — Муҳаммад Ҳанафия туғилади. Муҳаммад Ҳанафиянинг Абдулманноб деган ўғлидан Муҳаммад Баттол Ғозий туғилади. Унинг ўғли Абдулфаттоҳ ундан Абдулжаббор, ундан Абдулқаҳҳор, ундан Абдураҳмон туғилади. Абдураҳмон Шом подшоси бўлиб, у вафот этгач, ўрнига ўғли Исҳоқбоб тахтга ўтиради. Исҳоқбоб иниси Абдулжамил ва Абдураҳим билан маслаҳат қилади: («Шажара»ни айнан ўқиймиз): «Яратган тангри бизга, ислом подшолигина қувват ва нусрат берди. Эй отам қариндоши... бўлғайму тангри ризоси учун ва тақи (яна) Расул ҳушнудлиги учун бизлар ҳам Фарғона тарсолари билан тўқуш (уруш) қилсамиз... Ислом учун қилич урсамиз, аларни имонга даъват қилсамиз!..

Ул вақтда ҳижратга 150 йил (яъни VIII аср бошлари) кечмиш эрди».

Хуллас, ҳужжатда Исҳоқбоб укалари билан биргаликда 150 минг кишилик лашкар тортиб Ўрта Осиёга кириб келганлиги баён этилади. Улар Шомдан Табризга, ундан Мозондорон, Сарахс, Балх, Хуросонга ўтиб, ғайридинларни исломга киритганлиги айтилади.

Яна «Шажара»ни ўқишда давом этамиз: «Ўзган, Фарғона подшолари билан урушда қирқ минг муғ ўлди, йигирма минг мусулмон шаҳид бўлди. Исломга йўл очилди. Бундан кейин улар Шош ва Исфижоб элларига келдилар. Исҳоқбоб билан беш табъинлар бор эрдилар. Отлари Хўжа Абу Бакр Каффол, Абдулазиз, Жонорлиқ, Ҳасан Вослий, Ювошбор эрди. Улар уч бўлиндилар: Абдулазиз — Орғу, Тароз, Еттикент элларига борди... Исҳоқбоб Шошдан Исфижобга келдилар. Бу ерда 60000 уйлик тарсо (ғайри дин), 330 рустойи (қишлоқи) бор эрди. Исҳоқбоб Исфижоб бошлиғи Ноибдорни имонга даъват қилди. У андоқ жавоб этдиким: «70 отамиздан бери тарсо эдик. Бизнинг динимиз ҳақдир», деди. 3 кун-тун қаттиқ тўқуш қилдилар. 20000 тарсо ўлди. Абдулазизбоб Исҳоқбобнинг аламдори (байроқдори) эрди. Абдулазизбобга 70 еридан ўқ тегди. Ҳақ таоло мўминларга нусрат берди. Ноибдор Сулхонга қочиб борди. Исҳоқбоб Сулхонга қувиб бориб, у ерда тун-кун тўқиш қилди. 3000 тарсо ўлди. 7000 мусулмон шаҳид бўлди. Исҳоқбоб Ноибдорни тутиб ўлдирди. Мусулмонлик ошкора бўлди. Исҳоқбоб Қирғолиқга келди. 3 қават ҳисор (қўрғон) қурдирди. Подшоликни тарк қилиб, дарвешликни ихтиёр қилдилар. 50 йил дарвешликда умр кечирдилар.

Исҳоқбоб ўғли Хорун Шайх эрди, унинг Мўмин Шайх, унинг ўғли Мусо Шайх, унинг ўғли Ҳусайн Шайх, унинг ўғли Усмон Шайх, унинг ўғли Али Шайх, унинг ўғли Исмоил Шайх, унинг ўғли Умар Шайх, унинг ўғли Ифтихор Шайх, унинг ўғли Маҳмуд Шайх, унинг ўғли Иброҳим Шайх эрди.

Ҳазрат Иброҳим Шайхнинг икки ўғли бор эрди. Бирлари Хўжа Аҳмад, бирлари Садр отадир. Ҳазрат Султон Хўжа Аҳмад Сайрамдан чиқиб балдаи Яссига ватан қилдилар. Ёшлари йигирмада эрдилар. Ҳазрат Аҳмад Яссавийнинг иккита фарзанди бор эрди: бирлари ўғил, бирлари қиз. Ўғилларининг оти Шоҳзода эрди. (Ёшлигида шаҳид бўлган). Қизларининг оти Гавҳари Хуштож (Хуштари деб ҳам ёзадилар) эрди. Қизини Хўжа Вали Сулаймонвалининг ўғли никоҳ қилиб олдилар».

Араблар Ўрта Осиёга келиб маҳаллий халқни ислом динига киритганларидан кейин уларнинг асосий қисми ўз юртларига кетишган бўлса, оз қисмигина шу ерда ўтроқ бўлиб қолиб кетганлар.

Сайрамда ана шундай муқим бўлиб қолган Исҳоқбоб авлодларидан жуда кўп вали, олимлар етишиб чиққан. У ерда Аҳмад Яссавийнинг отаси Иброҳим Шайх ва Оналари Ойша — Қорасоч онага мақбара ўрнатилган. Ҳозир катта зиёратгоҳга айлантирилган. Қорасоч онанинг ака-укалари Латиф ота ва Мустафоқул ота, Хўжа Аҳмаднинг боболари Маҳмуд Шайх, Ифтихор Шайх, набиралари Сузук ота, устозлари Шаҳобиддин Исфижобий ва бошқа авлодларининг қабрлари ҳам Сайрамда жойлашган.

Айтишларича, билим ва қилич билан келган Абдулазизхон (Балогордон ота), Миралибоблар ҳам шу ерда вафот этган ва улар шарафига ҳам муҳташам мақбаралар қурилган.

«Шажара»да Хўжа Аҳмад Яссавийдан кейинги авлод аждодларига ҳам кенг ўрин берилган. Улар ўз даврининг машҳур кишилари ва давлат арбоблари бўлганлар. Айримларининг номлари тарихда ҳам маълум. Жумладан: Исмоил Шайх, унинг ўғли машҳур шоир — Отойи — Ҳусайн Шайх, Хўжа Баҳоуддин, Хўжа Убайдуллоҳ Аҳрор, Амир Бурҳониддин, Сулаймон Хўжа, Ибодулло Сайид Пошо Хўжа, Ҳасан Ҳожи ва бошқалар.

Янги топилган «Шажара»да Аҳмад Яссавийнинг биродари — укаси Садротадан тарқаган авлод тўлиқ ёзиб қолдирилган. Бу нодир топилдиқ Аҳмад Яссавий ҳақидаги айрим маълумотларга аниқлик киритади. Тарихчи, адабиётчилар учун яхшигина ҳужжат бўла олади. Кўп адабиётларда Аҳмад Яссавий Яссида туғилган, у Муҳаммад Пайғамбарнинг қизи Фотима наслидан деб нотўғри ёзиб келинди. Шажарада Хўжа Аҳмад Сайрамда туғилгани, авлодлари ҳам шу ерданлиги таъкидланади. У пайғамбарнинг амакиваччаси, куёви Ҳазрат Алининг Ҳанифа исмлик аёли наслидан эканлиги кўрсатилган. Бундан ташқари Аҳмад Яссавийнинг авлодларини чалкаш ёзишларга ҳам аниқлик киритилади.

Ушбу «Шажара» билан танишгач, сайрамлик ҳурматли домлалар Сиддиқхон дода (104 ёшда), Отахон Азизхон ўғли (Азлар авлодларидан) билан суҳбатлашдим. Улардаги ҳужжатлар билан солиштирдик. Шу нарса аниқ бўлдики, исми шарифларнинг ҳақиқатлигини дадиллаш мақсадида «Шажара»га 49 та муҳр босилган. Бу муҳрлар кейинги бир ярим аср давомидаги ҳокимлар, олимлар, муфтиларга тегишли бўлса керак деб ўйладик. Бу зотларнинг муҳр босишига яна бир сабаб, илгари ҳам, ҳозир ҳам «Ҳазрати Аҳмад Яссавий авлодиман», деб алдовчи шахсларга нисбатан қўлланилган тадбир бўлса керак.

Улуғ туркий шоирнинг ёши ҳақида ҳам ҳар хил фикрлар бор. Айрим олимларнинг Аҳмад Яссавий 63 йил яшаган деган фикрига қўшилмаймиз. Мавлоно Ҳусомиддин Сиғноқий рисоласида Хўжа Аҳмад 130 йил умр кўрган дейди. Туркия олимлари, жумладан: Яссавийшунос Муҳаммад Куприлизода уни 120—125 ёшдан кўп яшаганлигига далил келтиради. Туркистонлик Алишбобо қўлидаги китобда 128 йил яшаган деган сўзлар бор. Бу борада шоир бобомиз ҳикматларидан олинган ушбу сатрни ўқинг (26-Ҳикматдан):

Ер устида ўлмас бурун
тирик ўлдим,
Олтмиш учда суннат деди,
эшитиб билдим,
Ер остида жоним била
қуллуқ қилдим,
Эшитиб ўқиб ерга кирди
Қул Хўжа Аҳмад.
Эронлардин файзу футуҳ
ололмадим,
Юз йигирма бешга
кирдим билолмадим,
Ҳақ таоло тоатларин
қилолмадим,
Эшитиб ўқиб ерга кирди
Қул Хўжа Аҳмад.

Султон Орифин Хўжа Аҳмад Яссавий нодир қобилият эгаси, кенг мушоҳадали инсон эди. У ҳаққа етишганди. Шунинг учун Муҳаммад алайҳиссалом ёшидан ортиқ ер юзида юришни ўзига лозим топмай 63 ёшида ердан қазилган лаҳадга тушиб кўп вақтини зикри-сано ўқиш, ижод қилишга бағишлаган. Кўп шогирдлар тарбиялаб етиштирган. Хуллас яна ярим асрдан кўп яшаган.

Бизнингча, Хўжа Аҳмад Яссавий 126—128 йил умр кўрган. Шу сабаб жамоатчилик бу йил ё келгуси йил улуғ туркий шоир Аҳмад Яссавийнинг туғилганига 950 йил тўлишини нишонласа, кўп савоб иш бўларди.

Султон Орифиннинг туғилган ери, ота-оналарининг зиёратига туркий элатлардан кунига юзлаб одамлар келадилар. Яқинда Туркиядан келган доктор Аҳмад Али Арслон: «Аҳмад Яссавий юксак диёнат ва улуғлик тимсолидир», деди.

Туркиялик иккинчи олим Турон Ёзгон эса: «Яссавий биз учун улуғ мутафаккир, ҳамда энг яқин инсон, турк маданияти ижодкори. Биз унга бош эгамиз», деди.

Реакцион шоир деб қоралаб, биздан беркитиб келинган улуғ бобомиз қора булутларни ёриб, кўмилган ерларидан чиқиб ҳаммамизни яна маърифатга, диёнатга чақираётганига шукроналар келтирамиз.

М. МИРХОЛДОРОВ,
Чимкент вилояти, Сайрам райони.

ШОҲМОТ ВАТАНДОШЛАРИ

(Савол-жавоб ўйини)

«Халқ сўзи» рўзномаси таҳририяти, Ўзбекистон республикаси фанлар академиясининг Ҳисоблаш маркази кибернетика институти ҳамда Марказий шоҳмот клуби барча ишқибозларни шоҳмот савол-жавоб ўйинига таклиф этади. Ўйин Ўзбекистон Республикасининг мустақиллигига бағишланади. Ғолибларга ҳар бир ташкилотнинг биттадан мукофоти ва гувоҳномаси берилади, уларнинг номлари рўзнома саҳифасида эълон қилинади. Тубандаги саволларга жавобларни ёзиб юбориш учун уч ой муддат белгиланади, яъни жавоблар сентябрь ойига қадар юборилиши лозим. Жавоблар бирдан (1) бешгача (5) рақам ҳисобида баҳоланади.

САВОЛЛАР

1. Ўрта Осиё шоҳмотнинг ватани ҳисобланишига нима асос ва бунда кимлар шоҳмот олиялари бўлган?

2. Мансуба нима? Дилором мотини ёзиб юборинг.

3. А. Берунийнинг ҳинд шоҳмоти тўғрисидаги фикрларини тавсифлаб беринг. XX аср ҳинд гроссмейстерларини биласизми? Уч юришли ҳиндча мавзуга бағишланган масалани ечинг.

Оқлар: Крf2, Лd1, Сh5, п:g4.
Қоралар: Кре4, п: е5, е7.

4.А. Навоийнинг қайси асарларида шоҳмот (шатранж) ҳақида маълумотлар мавжуд?

5. Жаҳон чемпионлари ва экс чемпионлари ким? Ўзбекистонлик шоҳмот усталаридан ким жаҳон чемпиони А. Карповни ютган?

6. «Ўлмас партия» ўйинини эшитганмисиз. Уни кимлар ва қандай яратганлар? Тубандаги ўйинда қоралар бошлаб, оқларни ютади.

Оқлар: Крg1, Лв7, Кс3, п:а2, в2, g2, h2.
Қоралар: Крh7, Лd8, Св6, п:в7, С4, с5, g7

7. Электрон ҳисоблаш машиналари (ЭҲМ) ўртасида жаҳон биринчилиги қачон бошланган ва қайси компьютерлар чемпион деб тан олинган?

8. Р. Фишер шоҳмотни қандай таърифлаган? Тубандаги этюдда оқлар ютади.

Оқлар: Крh1, Лh3, Кg8, п:f6.
Қоралар: Кре8, Лf8, п:е7, f5, h2.

9. Ўзбекистонда кимлар гроссмейстер, спорт мастери ва кимлар шоҳмот композицияси мастерлари? Ўзбекистонда чемпионлик унвонига кимлар мушарраф бўлган?

10. XX асрда кимлар шоҳмот мавзуига бағишлаб бадиий асарлар ижод этган?

Тузувчи:
Аҳмаджон МАҲМУДОВ,
Шоҳмот бўйича Республика тоифасидаги ҳакам, филология фанлари доктори.

БАРС

САВДО УЙИ
ЁПИҚ АКЦИОНЕРЛИК ЖАМИЯТИ
(НИЗОМ ЖАМҒАРМАСИ 10.000.000 СЎМ)
ХУСУСИЙ ШАХСЛАР УЧУН
ИМТИЁЗЛИ АКЦИЯЛАРГА
ОБУНА БЎЛИШНИ БОШЛАДИ.
ҲОЗИРЧА ЎЗ БАҲОСИ БЎЙИЧА ПАСТ ҚИЙМАТИ – 5.000 СЎМ.
ТАЪСИСЧИЛАР КЕНГАШИ ЙИЛЛИК МИҚДОРДАН КАМИДА 30 ФОИЗ ДИВИДЕНД БЕРИШНИ КАФОЛАТЛАЙДИ.
"БАРС" акциялари – бу Сизнинг пулларингизни пулнинг ҳаддан ташқари қадрсизланиш шароитида ҳам ишончли сақлайди.
ОБУНА 10 МАЙДАН 25 МАЙГАЧА ЎТКАЗИЛАДИ.
Акцияларга обуна бўлиш муддати тугагандан сўнг фақат бозор нархларидагина сотилади.
Обуна бўлишга шошилинг!
Боғланиш телефони: Тошкентда 55-90-15.

«ҚУРИЛИШ БИРЖАСИ»
АКЦИОНЕРЛИК ЖАМИЯТИНИНГ
ҚИРҒИЗИСТОН БУЛИМИ

Бу — бозор муносабатларининг шаклланиши ва ривожланиши соҳасидаги янги бўлим.

«Қурилиш биржаси» лойиҳа-қидирув ишларидан тортиб объектларнинг калитини қўлга тўтқазишгача бўлган барча ишлар кўламини ўз ичига оладиган ягона биржадир.

Уч юздан ортиқ давлат ва тижорат корхоналари, ташкилотлар ва банклар биржанинг акционерлари ҳисобланадилар. Муассислар орасида Россия Федерацияси Қурувчилар уюшмаси, қурилиш бўйича Россия кооператив-давлат бирлашмаси, лойиҳа-қидирув ташкилотлари ходимларининг республикалараро уюшмаси, «Нефтегазстрой» давлат концерни, россиянинг «Росстрой» ва «Росгражданреконструкция» концернлари, Центросоюз, «Микора» суғурта акционерлик жамияти, Қирғизистон Республикасининг «Қирғизқурулуш» «Қирғизайилқурулуш» ва «Қирғизқурулушматериали» концернлари, «Қирғиззолото» бирлашмаси, Канкт цемент-шифер комбинати, «Қирғизколхозагропромпроект» лойиҳа институти, «Қирғизстрой» ва бошқа ташкилот ҳамда корхоналар бор.

ҚУЙИДАГИЛАР САВДОГА ҚУЙИЛАДИ:

— лойиҳа-қидирув ва тажриба-конструкторлик ишларига буюртмалар;
— қурилиш-монтаж ва ўрнатиш-созлаш бўйича шартномалар;
— тугалланмаган ишлаб чиқариш объектлари ва қўзғалмас мулк;
— хом ашё, қурилиш моллари ва конструкциялар;
— машиналар, механизмлар ва жиҳозлар;
— якка тартибда қурувчилар учун турли хизматлар;
— ҳалқ истеъмоли моллари ва бошқалар.

БРОКЕРЛИК УРИНЛАРИНИНГ
ЧЕКЛАНГАН САВДОСИ ҲАМ УТКАЗИЛАДИ.
Телефонлар: 22-13-44, 21-65-32, 26-44-47.
Факс: 21-67-72. Бишкек шаҳри.

Э Ъ Л О Н

Шу йил 13 май куни соат 17.00 да Ўзбекистон Ёзувчилари уюшмасининг янги биносида (Туроб Тўла кўчаси, 1-уй)

«ШУ КУННИНГ ҚУШИҚЛАРИ»

мавзуида баҳс-мунозара ўтказилади.

МАЪРУЗАЧИ: таниқли шоир, хонанда **ДАДАХОН ҲАСАН.**

Барча ёзувчилар, бастакорлар, хонандалар, қўшиқ мутасаддилари, санъат ихлосмандларини ва мазкур баҳс-мунозарага қизиққан дўстларни анжуманга лутфан таклиф этамиз.

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАРИ УЮШМАСИНИНГ ҚУШИҚ КЕНГАШИ.

Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш муҳандислари олий билимгоҳи жамоаси ушбу илмгоҳнинг ўзбек тили ва адабиёти кафедраси ўқитувчиси Алижон Оқмуродовга онаси

Утахон момо ОҚМУРОДОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради ва марҳумнинг оила аъзоларига ҳамда қариндош-уруғларига сабру қаноат тилайди.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Анвар ЖУРАБОЕВ.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Таҳририятга ҳажми 9 бетдан ортиқ мақолалар қабул қилинмайди. Топширилган қўлёзмалар муаллифларга қайтарилмайди.

Алоқа учун телефон: 33-07-48.
Индекс: 64608. Буюртма Г—143.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни, Тошкент шаҳри, 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. 30322 нусхада чоп этилади. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди; 01.05. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12